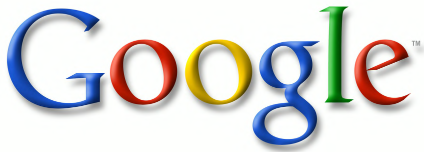

6000956991

7/6 6 Vols.

NEDERLANDSCHE LEGENDEN

IN RIJM GEBRAGT

DOOR

MR. J. VAN LENNEP.

ic ben van sinne teruut
Te dichtene, alsoe hoge saken.
JAN VAN HELU.

JACOBA EN BERTHA.

TWEEDE DEEL

TWEEDE DRUK.

Te AMSTERDAM, bij
P. MEIJER WARNARS.
MDCCCXXXII.

JACOBA EN BERTHA.

De mensch, die zich met lust naar hoogmoed laat ontzindelen,
En hijgende van togt naar ijd'le winsten draaft,
Is even als een tol, die met gestadig zwindelen,
Zich zelven ligt den voet, en eigen grafstee graaft.

HOOFT.

JACOBA EN BERTHA.

VIERDE ZANG.

Maar indienze schiep behagen
  In het krieken van den dagh,
Door het wout het wild te jagen,
  En het vreeslijk boschzwijn, zagh
Elck heur aan voor een Diane.

VONDEL.

Heerlijk bosch van 's Gravenhage! nooit volprezen lustwarand!
Liev'lingsplek van Hollands Tuinmaagd! pronkcieraad van Nederlan
Wijd vermaard door eigen schoonheid, wijd vermaard door Huyghensli
Wie, die eenmaal u doorkruiste, roemt, verrukt, uw luister niet!
Dankbaar rust de matte wand'laar, afgedaald van 't heete duin,
In de schaduw van uw lover, onder beuk- of olmenkruin.
Trotsch verheffen eik bij eiken, eeuwen lang, den groenen top:
En uit vlier- en lindebloesem stijgt de geur verkwikkend op.
Altijd ruischt van tak en twijgen, 't zich vervangend boschkoraal,
Fluit het zijsje, zingt de lijster, orgelt vink of nachtegaal.
Kunst, door echt gevoel gedreven, bood natuur haar bijstand aan,

En heur beider macht, vereenigd, deed uw roem onwrikbaar staan.
Vrolijk dart'len blanke zwanen in uw held'ren vijverplas,
Waar zich vroeger niets deed vinden, dan een onbezocht moeras.

Dan, hoe schoon gij ook moogt prijken, hoe vermaard en heerlijk thands,
Grootscher nog en uitgebreider was in ouden tijd uw glans.
In die zegenrijke dagen niet beperkt in enger kring,
Strekten zich uw paden Noordwaart over zand en heuvelkling,
Weet'ring, Rijn en duinbeek over en langs Noordwijks enge vaart,
Over 't heim, sints vroeger eeuwen om der Sassen naam vermaard,
Verder dan 't aêloude landhuis, waar eens Floris, Hollands lust,
Bij 't gezang der voog'lenkooren vaak van staatszorg had gerust,
Over 't pad, waar Haemsteês liebaart roemvol had gezegepraald.
Slechts bij Haarlems oude walpoort werd uw omtrek afgepaald.
Heinde en veer klonk toen de horen op uw paden reis op reis,
En geen wild was uit te denken, dat niet rondzworf in uw kreits.
't Was niet enkel snep of veldhoen, bloode haas of duinkonijn;
Neen, toen knaauwde aan 't jeugdig etgroen 't ruiggeborsteld everzwijn
Toen, toen sprong de vlugge hinde schuchter door het kreupelbosch,
En uit diepgegraven holen, loerden das en sluwe vos.
Wat toch deed uw omvang mind'ren, eenmaal onafzienbaar woud?

Woedden bijl of vlam of stroomvloed alvernielend op uw hout?
Neen! 't gegier der Westewinden stormde in 't opgestoven duin;
En 't opeen gehoopte stofzand dekte eerlang der boomen kruin.

Was het wonder, dat bosschaadjen, zoo bekwaam ter blijder jacht,
Dierbaar waren aan de Vorsten uit het Grafelijk geslacht?
Dat zij vaak de jachtspriet grepen voor 't geweldig oorlogsstaal,
En er menig weispel hielden in voorouderlijken praal.
Menig prachtig lust- en jachthuis stichtten zij in 't groene woud;
Maar het schoonste had Graaf Willem, aan de Zuidzijde, opgebouwd.
Hier was 't, dat, in blijden feestdosch, 't vrolijk jachtgevolg verscheen:
Hier kwam op Jacobaas wenschen, ook haar jaag'renstoet bijeen:
En reeds van den vroegen morgen, klonk het vrolijk jagerkoor,
Voor het lusthuis aangeheven, luid de boschwaranden door.

JAGERSLIED.

Op gezellen! op! ter jacht!
't Muffe bed ontweken!
Reeds begint in gouden pracht
't Zonlicht door te breken.

Hondgebas en valkgefluit,
En des horens schel geluid,
Roepen u ter slaapstede uit.
Ziet, hoe schoon de morgen lagcht.
Op gezellen! op! ter jacht!

Op gezellen! op! ter jacht!
't Zonlicht is gerezen.
Hij, die rust voor onrust acht,
Mag geen jager wezen.
De ochtendmist trok blozend op,
En de morgenpaereldrop
Glinstert op den bladertop,
Wijl de heeter zonnegloed
Vaart en beeken dampen doet.

Op! gezellen! op! ter jacht!
'k Weet de plaats te vinden,
Waar het boschzwijn heeft vernacht,
Onder 't loof der linden.
Gist'ren volgde ik nog zijn tred.
'k Heb wel op den eik gelet,

Waar 't de slagtand heeft gewet,
Nooit ontgaat het 's jagers macht!
Op! gezellen! op! ter jacht!

Het jachthuis en 't aangrenzend oord
Had wis een schilders oog bekoord:
En 't levendig tooneel
Dat in deez' morgen werd ontdekt,
Had aangename stof verstrekt
Aan 't vaardig kunstpenceel.
Ter Zuidzij van het achtbaar woud,
Was, in een open vak,
Het cierlijk jachtverblijf gebouwd,
Het buitenplein lag vlak:
Het huis was ruim: de gevel kloek;
Doch laag het rieten dak,
Waaruit, aan elken voorkanthoek,
Een houten toren stak.
Geen' bouwstof was er aan besteed
Dan die alom in 't rond,
Des werkmans hand, geheel gereed

In tronk en takken vond:
Dewijl, uit eiken, op een rij
Gestoken in den grond,
De buitenmuur aan elke zij
Van 't gansch gebouw bestond.
Als kroonlijst, staken naast elkaêr
De dennenbalken, ruim en zwaar
Hun breede wortels uit.
Kozijn en raam was saamgesteld
Van linden, zuiver afgescheld,
Met hoorn in elke ruit.
Voor de ingang steunde een klein portaal,
Op dennen pijlers, zonder praal,
Doch weeldrig overgroeid
Met kamperfoelie, rijk gewas,
Dat, schoon de herfst gevorderd was,
Nog niet had uitgebloeid.
Van binnen prijkte, langs den muur,
De roof ter jacht verkregen.
Hier grimde, als bij zijn stervensuur,
De wolf zijn vijand tegen:
Daar hing, met bloed nog overspat,

Het bonte vel der wilde kat:
  Hier pronkte een evertand,
En erder dekte een rijke buit
Van herten, bruin en blank van huid,
  Den ongewitten wand.
Voorts zag men speeren, kodden, bijlen,
Met hoornen, sprieten, bogen, pijlen,
  Met polsstok, strik en vogeltasch
  En wat bij 't jagen dienstig was.
Een deur en achtergang geleïdde
  Naar stallingen voor hond en paard,
  En naar de keukens, aan wier haard
Men 't smaaklijk wildbraad versch bereidde.

Voor 't jachthuis ging een jagerstoet
Geteeld uit oud aänzienlijk bloed,
    Gestadig op en neêr:
Men zag er Willem van de Lek,
Gewikkeld in een diep gesprek
    Met Heemsteês fieren Heer:
Ook van der Dilft, uit Henegouw

Gekomen met 's lands eedle Vrouw:
Voorts Warmond en Treslong,
En Nagel meê, die, lang daarna,
In kloekheid zonder wedergaê,
Den Kabeljaauw besprong.
Wat verder lag, in groenen dosch,
Ter jacht geheel gereed,
Een aantal knapen neêr op 't mosch
Als op een bruin tapeet.
Ginds stapte menig dapper ros,
Aan 's menners hand door 't open bosch:
Hier werden zware Britsche honden
Aan groote koppels saamgebonden:
En daar de kloekheid onderzocht
Van hazewinden, nieuw gekocht.
Ginds was er een, die luidkeels snoefde
Op al de deugden van zijn brak,
Die reeds volleerd, gelijk hij sprak,
Geene onderwijzing meer behoefde:
Terwijl een ander ('t viel hem zuur,
Want heel zijn aanzicht stond in vuur)
Een nieuwe waldhoornwijs beproefde.

Reeds stond de zon in 't middaguur,
Wanneer men eerst, door de ijle bladeren,
De Landsgravin het plein zag naderen,
Gezeten op een Spaansch genet,
Zoo zacht van gang als vlug van tred.
Een schaar van dienaars en jonkvrouwen
Was om en nevens haar te aanschouwen:
Daar Arkel aan haar linker kant,
En Eggert reed ter rechterhand.
Haar volgde een aantal eedle heeren,
Op 't jachtvermaak belust,
Met boog en pijl en korte speeren
Volkomen toegerust;
Terwijl de blijdste tochtgenoot,
De Kloosterheer den trein besloot,
Gedoscht in jachtgewaad.
Een witte valk, een edel dier,
Zat op zijn vuist en pronkte fier
Met kap van inkarnaat.
Hem volgden in een breeden rij
De leenvasallen der abdij,

Gekleed naar hunnen staat.
Nu klonk, door 't woud, de luide kreet
Door allen aangeheven:
Die heel den omtrek daav'ren deed:
»Lang moog' Jacoba leven!"
Dan, naauwlijks was door de edelliên,
Ook Arkel aan haar zij gezien,
Of allen zwegen ontevreden,
En traden toe met loome schreden,
Alsof ze onwillig hulde deden.
Jacoba werd maar al te klaar
Dien rassen ommekeer gewaar,
Doch wenschte, slechts door min gedreven,
Op geen gemompel acht te geven.
Zij wendde zich tot Egmonds Abt:
»Kom (sprak zij) lustig aangestapt!
Niets dat ons verder moet vertragen,
Het hert in 't boschruim na te jagen! –
Heer Valkenier! kom nader mij!
Wat kant van 't bosch bezetten wij?"

De jachtstoet was geheel vergaderd,
En reed vast neffens haar vooruit,
Bij 't oorverdoovend hoorngeluid,
Tot men het hakbosch was genaderd,
Waar 't zwijn, het hoofddoel van hun tocht,
In 't dichte boomgebladert
Moest worden opgezocht.
Nu gaan, op 's Valkeniers bevelen,
De jagers zich in 't rond verdeelen.
Op ieder uittocht wordt gelet,
En 't perk omcingeld en bezet,
Terwijl de knapen 't bosch doorzoeken.

Jacoba stond aan een der hoeken
Met Eggert en den Kloosterheer:
(Want Arkel had, op haar verlangen,
Een andre plek tot post ontfangen;
Naardien zij huiverde, al te zeer
Den spijt der edelliên te kwellen,
Indien hij steeds haar bleef verzellen.)
Belangrijk was hun onderhoud;

Doch 'k zal den uitslag dier gesprekken
U ter bekwamer tijd ontdekken.

Nu liet zich, in 't omzette woud,
't Verward gejoel verdubbeld hooren,
En kwam hun onderhandling storen.
Woest klonk der honden schel geblaf,
En onverlet der paarden draf,
En schaat'rend luid de blijde horen,
En ver in 't rond het schor geroep
»*Hou sou! hou sou!* – Een beer! – verloren!"
Daar een van uit de jagertroep
Vast nader kwam met losse toomen:
»Een zwijn! – men heeft een zwijn vernomen!
Het rende 't bosch ter zuidzij uit:
En is, door 's wachters fout ontkomen." –
En daadlijk reed, door niets gestuit,
In vollen ren de Vorstenspruit
Ter plaatse heen, waar 't hoorngeluid
't Ontvluchtte dier vermelde.
Wijl Egmonds Abt met jonglingsdrift

Haar over vaart en sloot en klift
  Door bosch en plas verzelde,
En ras, geheel de jagerstoet
Van allen kant, met d'eigen spoed
  Op 't zelfde voetspoor snelde.

Met wondre vaart, slechts log in schijn,
Vloog 't opgestoten everzwijn
    De boschwarande door,
Terwijl het ver in 't wijd verschiet,
De felle doggen achterliet,
    Die blaften op zijn spoor.
Voort vloog het, tot op 't open veld,
Met de eigen woede voortgesneld:
    Hier hield het hijgend stand,
En zag in 't rond met gluipend oog,
Naar Waasdorps duinen, steil en hoog,
    Naar bosch- en heuvelkant:
En 't weifelde of de dichte dreven
Een wisser schuilplaats zouden geven,
  Dan of 't veeleer die zoeken moest

Op Scheev'lings bergen, bar en woest.
Dan nader was de Voorburgsche akker:
Hier ijlde 't heen met frissche kracht
En 't liet, in 't lopen vlug en wakker,
Ver achter zich de gansche jacht.

Voort vloog het zwijn door dorp en weide,
Waar 't schrik en angst in 't rond verspreidde.
De landliên vloden van het veld,
En borgen zich in 't dichtst der blaad'ren.
En menig vrouwtje, dat ontsteld,
Wanneer zij 't schrikdier haar zag naad'ren,
Al sidd'rend in haar hutje kroop,
En 't spinnewiel liet in de loop.

't Waar moeilijk, wilde ik hier verhalen,
Hoe menig ros zijn kracht zag falen,
Dat vaardig 't verken in wou halen.
Hoe menig ruiter zich vergist,
En 't spoor bij 't volgen had gemist,

Hoe menig een, bij 't voorwaart hollen,
Van 't springend paard in 't zand moest rollen:
Hoe menig ander, vol verdriet,
Wanhopend eind'lijk afgeklommen,
De jachtpartij geheel verliet.
Want driewerf was het dier den Vliet,
De Weetring tweewerf doorgezwommen.
Jacoba slechts hield rustig 't spoor,
En draafde heel den jachtstoet voor:
En rustig bleven aan haar zijden,
De Kloostervoogd en Arkel rijden:
Twee knapen volgden, doch van veer.
Men zag van 't overschot niets meer.

»Nu wordt het tijd," sprak de eed'le Vrouwe,
Den daauw zich veegend van 't gelaat,
»Dat ik in 't eind, of nooit, aanschouwe,
Of zich uw valk de jacht verstaat.
Wij zijn op 't open veld gekomen,
En hier ontnemen bosch noch boomen
Den fieren vogel 't vrij gezicht.

Welaan: de kap hem afgelicht.
Laat ons zijn kunst in 't eind beproeven." -

Zij sprak, en, zonder langer toeven,
Voldoet de Monnik aan haar last.
» Kom (zegt hij) puik der adelaren!
't Is tijd, uw krachten te openbaren.
Mevrouw ziet toe! wel opgepast."

En ijlings van zijn vuist gevlogen,
Begeeft de valk zich naar den hoogen,
Tot hij in 't ruime luchtgebied
Een bloote stip schijnt, anders niet.
Vandaar laat hij op veld en heiden
Den vuur'gen blik aandachtig weiden,
Tot hij weldra in 't Veensche riet
Het vluchtend boschzwijn mag bemerken.
Nu klapt hij met de breede vlerken,
Vliegt voort met daverend gerucht,
Staakt onvoorziens zijn snelle vlucht

En stort zich loodrecht uit de lucht
Op 't reeds vermoeide verken,
Dat zich gered en veilig acht,
En zulk een aanval niet verwacht.

De vogel grijpt met felle klaauwen
Het borstlig dier in 't voorhoofd aan,
En blijft het, zonder eens te flaauwen,
Met kracht van vlerk in 't aanzicht slaan,
Terwijl zijn snavel, scherp gebogen,
Vast zoekt en steekt naar 's evers oogen.
Vergeefs verzamelt, dol verwoed,
't Bevochten zwijn zijn kracht en moed;
Het tracht door buit'len, wentlen, springen,
Aan 's vijands aanval zich te ontwringen:
Het schudt en wrijft en schuurt het hoofd
In razernij op steen en wortel,
Dat hij den vogel sla te mortel:
Dan al om niet: van kracht beroofd,
Thands door de toegeschoten honden
(Die eindlijk 't voetspoor wedervonden)

Besprongen en gestuit in 't vliên,
Onmachtig wederstand te biên,
Is 't zwijn aêmechtig neergezegen.
Nu krijscht de valk, omhoog gestegen,
En vliegt weêr op zijn meester aan,
Als wilde hij zijn blijden zegen
En 's evers lot hem doen verstaan.
Het zwijn bezwijkt met vruchtloos treuren:
't Poogt nogmaals 't hoofd omhoog te beuren,
Doch valt en sterft met klaaggeluid.
– »Voort! voort!" roept Arkel haastig uit:
»Eer dog en bloedhond 't lijk verscheuren,
Naar gindsche weide heengesneld,
En 't dier ontrukt aan hun geweld!" –
Hij spoort zijn klepper onder 't spreken
Tot bij de plek, waar, in het gras,
Het ruige schrikdier, nu bezweken,
Een prooi van woeste doggen was.
Jacoba en de Monnik volgen;
Maar hoe! wat schouwspel was 't, wat kreet,
Die hun de teugels korten deed? –
– 't Was Arkel, in den grond verzwolgen.

Hij, (geenszins met het oord bekend,
Waar hij den toom had heengewend)
Was recht op 't verken aangerend.
Deez' plek, in late najaarsdagen
Doorweekt van zware regenvlagen,
Was altijd nat, onzeker, dras,
Doch thands gevormd tot diep moeras,
En onbekwaam deez' vracht te dragen.
Dus, eer hij 't felgejaagde paard
Bij tijds kon stuiten in zijn vaart,
Was 't reeds tot aan de breede schonken,
In 't moerig broekland neêrgezonken.
– »Hulp!" riep Jacoba uit, wier ziel
De ontstelt'nis nijpend overviel.
»Heer Abt! kunt gij geen hulp ontdekken?" –

– »Wij zijn, Mevrouw! hier buiten staat,
(Voor mij althands, ik weet geen raad,)
Om uit dien poel hem uit te trekken,
(Zegt de Abt) en 'k zie, op 't gandsche veld,

De dienaars niet, ons nagesneld.
Doch schoon men ook in 't moer mocht zinken,
Hier is geen vreeze voor verdrinken.
Dus, keeren wij, tot ons de stoet
Der jagers aan het bosch ontmoet." -
Zij stemt dien raad: en beide drijven
Hun paarden weêr terug. - Doch waar,
Kon 't hen van ver gevolgde paar
Op zulk een tijdstip achterblijven?
Het was, toen Arkels ros verdween,
Een elzenscheering omgereên,
En had zich aan Jacobaas oogen,
In 't dichte loof een wijl onttogen.
Thands deden zij, nu gands alleen,
Hun paarden tot bij 't broekland treên;
En Arkel roept: »komt goede lieden!
Komt nader! wilt mij bijstand bieden."
- »Men zal u redden uit deez' nood;
Doch, Jonker! door een eed'ler dood,"
Spreekt een van hen, met schamp're blikken.
»Geen Arkel moet in 't slijk verstikken." -
En grijnzend grijpt hij pijl en boog,

Legt aan en mikt met zeker oog.
Het waar gedaan met Arkels leven,
Voltogen waar het gruwelstuk;
Doch, toen de pijl werd afgedreven,
Deed 's moorders rijpaard, bij geluk,
Een wending, die het schot liet falen.
Dan, beide gaan het feit herhalen,
En zelden mist een tweede pijl.
Maar neen! daar laat een kreet zich hooren,
Die 't schendig opzet komt verstoren.
Zij zien, van 't dorp, in aller ijl,
Een Edelman het broekland naad'ren.
Hij roept hun toe: »laat af, verraad'ren!"
En sidd'rend kennen zij van Zyl.

Deez' was Jacobaas hof ontweken,
Waar hij zich niet vertoonen mocht,
En dwalend rond in de ommestreken,
Had hij een stille plek bezocht,
Waar hij kon denken aan zijn liefde,
En aan 't bescheid, dat Bertha gaf,

En dat zijn boezem nog doorgriefde.
Hij dwaalde in 't einde boschwaart af,
En hoorde toen het hondgeblaf.
Het ridderlijk, het edel jagen,
Kon van zijn jeugd af hem behagen;
Met vlugge schreden ging hij voort,
En was in 't eind ter plaats gekomen,
Waar Arkels noodkreet werd gehoord.

Naauw heeft hem 't schelmenpaar vernomen,
Of aanstonds wenden zij de toomen,
En zijn weldra langs heide en veld
Ver Oostwaart af, de wraak ontsneld.
»Gaat! (roept van Zyl) gij moogt ontvluchten.
Mijn lemmer hebt gij niet te duchten:
Nooit zocht het vuige moorders op,
Alleen bestemd voor 's beulen strop." –
En krachtvol rukt hij, onder 't spreken,
Een elzen boomstruik uit het zand,
En haast zich, dien met vaste hand,
Aan Arkels erfheer toe te steken.

Deez' glijdt van 't paard af, grijpt met kracht,
Den boom, tot redding aangebracht,
Terwijl hij zich met moeizaam pogen
Een weg zoekt door het week moeras,
En staat, nu uit den poel getogen,
In 't eind weêr veilig op het gras.

Toen zag van Zyl, met starende oogen,
Verbaasd, aan wien hij bijstand bood,
En sprak: »Wat komt ons hier te voren?
Gij, Arkel! in 't moeras verloren!
Gij, vrouw Jacobaas tochtgenoot!" –
– »Wien ze in een modderpoel laat smoren,
Zegt Arkel, lagchend, doch met spijt.
»Van Zyl! wie had ooit kunnen denken,
Dat gij aan Arkel hulp zoudt schenken.
Gewis, het is te rechter tijd
Dat gij deez' plek genaderd zijt.
'k Zou u met innig zielsverrukken,
Aan 't dankbaar harte willen drukken,
Waar' niet mijn cierlijk groen gewaad

Gebracht in zoo bedroefden staat:
Een heerlijk toonbeeld van mijn landen,
Nu allen meê gebracht tot schanden!
Ik heb noch goed noch have meer,
En, hoe ik 't ook oprecht begeer,
Nooit kan ik zulk een dienst beloonen,
Noch mij naar eisch erkent'lijk toonen.
Mijn hand, mijn dank, is op deez' dag,
Al wat ik veilig bieden mag.
Zij zijn u willig opgedragen.
Moog beider aanbod u behagen." –

Nu kwam, met heel den ridd'renstoet,
Jacoba aangedraafd met spoed.
Nog deed de schrik haar boezem jagen:
Ofschoon haar zorg terstond verdween,
Want Arkel kwam reeds toegetreên.
»Vorstin! (sprak deze) 'k moet het wagen,
Van 't vuigst bestaan u recht te vragen." –
Nu meldde hij haar 't schendig feit,
En hoe van Zyl het opzet stoorde. –

Het was met zichtb're angstvalligheid
Dat hem de schoone Landsvrouw hoorde:
»Men zoek' (riep ze uit) door veld en woud,
Waar zich dat snood gespuis onthoudt.
'k Zal, Arkel! 'k zal hun boosheid straffen,
En u 't gevraagde recht verschaffen....
Dan vrienden! komt! uw plicht betracht!
Poogt ook het ros den poel te ontsleuren,
En, eer de honden 't wild verscheuren,
Zij 't everzwijn hier voorgebracht.
Gij Arkel! zult het dier ontweiden,
En 't breede hoofd van 't lichaam scheiden,
Dat niets de jachtgenoegens stoor!" –

Terwijl zij aan 't bevel voldeden,
Kwam Breêroô spoorslags aangereden,
En eischte een oogenblik gehoor.
Met hem ter zijden afgetreden,
Vroeg nu Jacoba, welk een reden
Met zulk een spoed hem derwaart dreef.
– »Vorstin! (was 't antwoord) o vergeef,

Zoo ik in stede van verblijding
U kwelling breng en slechte tijding.
  Oud Gorcum, naar mij is gemeld,
  Viel in der muiteren geweld....
Dan hoe! mag ik mijn oog vertrouwen?
Is 't niet van Zyl; dien wij aanschouwen?" –
  » – Hij zelf. Het onheil, dat u zendt,
  Was, Breêroô! mij niet onbekend.
'k Zond reeds bericht naar Henegouwen:
Op Zeelands Eed'len mag ik bouwen:
  En Hollands dapp'ren hier vergaêrd,
  Zijn altijd vaardig, 't oorlogszwaard
Ter dienst der Landsvrouw aan te gorden. –
  Dan 'k wil beproeven, of deez' ramp
  Niet zonder ongewissen kamp
En kosten kan vereffend worden.
  Licht dat ik, eer gij 't waant, mijn vrind,
  Een middel tot den vrede vind." –

– Kunt gij, Mevrouw! de tweedracht stuiten,
(Sprak Breêroô) 't volk van spoorloos muiten

Weêrhouden, ja den vrede sluiten,
'k Zal mij verheugen in dien zoen,
Doch afstand van mijn ambten doen.
Wat helpt mijn raad? Gij kunt er buiten." -

Hij sprak en groette 's lands Gravin,
En reed terug met grammen zin,
Al momp'lend bij zich zelven:
- »Rampzalig land! het uur snelt aan,
Dat vrouwendwaasheid, kind'renwaan
Den grafkuil u zal delven.
Geen woeste muit- en plonderzucht,
Geen volk, ontheven aan den tucht,
Geen dolle nabuur, hoe geducht,
Geen vijand, die zijn legerbenden
Ontelbaar op uw erf durft zenden,
Geen hoos of hagel, die den oest,
Des landmans hoop, op 't veld verwoest,
Geen zee, haar beddingen ontwassen,
Die weiden vormt tot waterplassen,
In 't kort, geen hoe verderflijk kwaad

Het land met zoo veel onheil slaat,
Als 't meisje, dat, voor 't roer van staat
Haar kindergoed en pop verlaat."

Zoo morde hij, van spijt bevangen.
Inmiddels was het zwijn onthoofd,
Van 't nut'loos ingewand beroofd,
En aan een dwarsstaak opgehangen;
Waarna door 't bosch, met vluggen draf,
De jachtstoet zich terug begaf.

Des Landvoogds drift wou niet gehengen,
Dat hij zich bij den stoet zou mengen.
Hij hield zich af, en reed alleen
Op de enge zijlaan, vol misnoegen;
Toen kwam, omzichtig voortgereên,
Zich de Abt van Egmond bij hem voegen,
En sprak hem stil en fluist'rend aan:
- »'k Moet een geheim u doen verstaan:
Een diep geheim, waarvan 't ontdekken

Gewis u zal tot nut verstrekken.
Aan Willem Eggert en aan mij
Lei, zonder list of veinzerij,
Jacoba haar ontwerpen open.
Zij wil (een dwaze minnegloed
Vermeesterde het wuft gemoed)
Een huwlijksband met Arkel knoopen,
En durft op onzen bijstand hopen.
Op morgen, als het zonnelicht
Aan de Oostertrans zal dagen,
Reis ik met Eggert af, naar 't Sticht,
Om 's Bisschops raad te vragen.
Zij blijft, lichtvaardig, zeker gaan,
Dat Freed'rik in dit echtverbinden
Een middel tot den vrede vinden,
En zulk een dwaasheid voor zal staan;
Doch 't gaat zoo vast niet, naar mijn oordeel.
Nu weet gij alles: – Doe uw voordeel." –

Zoo sprak de Kloostervoogd met schroom,
En wilde zich ter zij begeven;

Doch Breêroô greep, van spijt gedreven,
De blanke merrie bij den toom:
– »Één oogenblik: gun mij te vragen,
Zult gij den ongehoorden last,
U door Jacoba opgedragen,
Volbrengen gaan met welbehagen,
Gelijk 't een trouwe dienaar past?
Of heeft uw wijsheid voorgenomen
Zoo dwaas een opzet voor te komen?" –

De Monnik lagchte en sprak: »gewis,
'k Zal hand'len, als plichtmatig is.
Daar niets Jacoba kan beletten,
Haar wufte ontwerpen voort te zetten,
Zal ik, naar 'k meen, voorzichtigst doen,
Indien ik, door haar wil te volgen,
Met Arkels huis, op mij verbolgen,
Mij, eer hij meester wordt, verzoen. –
Dit huw'lijk fier te wederstreven,
Zou enkel stof tot wraakzucht geven;
Doch, zoo uw onverkloekt beleid

Haar hind'ren kan, dien echt te sluiten,
En al de rampen weet te stuiten,
Die ons zoo dwaas een stap bereidt,
Ik zal het aanzien met genoegen." –

Dit zeggend spoorde hij zijn ros,
(Want Breêroô liet de teugels los)
En ging zich bij den jachttrein voegen.

Verachtlijk zag hem Breêroô na:
– » Ga (dacht hij) ga, lafharte monnik!
Daar ik uw taal genoeg versta,
'k Doorgrond u heden; maar hoe kon ik
Ooit wachten dat uw hulp of trouw
Mijn heerlijk opzet schragen zou!
Wie 't Graafschap wint, is u om 't even,
Kan 't u slechts rust en rijkdom geven;
Doch! denken wij een middel uit,
Dat vrouw Jacobaas opzet stuit,
Dat Arkels huis geheel verderve,

Mij op dien trotschen Purmerheer,
En op u zelven wraak verwerve,
En Brederode kennen leer." –

Geëindigd was de blijde jacht:
'tGevangen wild naar huis gebracht:
Naar stal gevoerd de matte honden,
Die rust en spijze wedervonden.
De meeste jagers trokken af:
Wijl 't minder déel Mevrouw geleidde,
En voor de hofpoort zich verspreidde,
Of, met haar, zich in 't slot begaf!
Jacoba is, met rassche schreden,
Naar 't hooge slaapsalet getreden,
En spoort haar hofjonkvrouwen aan:
– » Haast u mij van deez' dosch te ontslaan.
Mijn kleed met opgewerkte mouwen!
Mijn rijk met goud bezaaide bouwen,
Die me, als gij weet! het cierlijkst staan!
Weg met dat grijs: 't is mijn behagen,
De blijdste kleuren thands te dragen. –

Mejuffers! 'k bid, dat gij u haast. –
Die strikken zijn hier slecht geplaatst!...
– Hoe nu! hebt ge alle saamgezworen,
Om heden niet naar mij te hooren?" –
Zoo sprak zij, driftig en ontroerd,
Zij, anders minzaam, wel te vreden.
Wat had haar dus van 't spoor gevoerd?
Wat gaf tot deez' verand'ring reden?
Wie, die het niet bevroeden zou? –
Waar toch, waar is de schoone vrouw,
Die 't hart van hem, wien zij durft minnen,
Met vuurge drift wenscht te overwinnen,
En die, hoe minzaam ook van aart,
Geduld en kracht van geest bewaart,
Als 't kleedingswerk haar op moet hoûen
In 't uur, dat zij hem gaat aanschouwen?

In 't eind, Jacoba stond gereed
In kostbren tooi en schittrend kleed.
Toen zond zij al haar hofjonkvrouwen,
Behalve Bertha, van zich heen.

» 'k Moet Bertha! u mijn wensch ontvouwen! —
(Zoo sprak zij, nu met haar alleen.)
Misschien reeds, dat gij wist te ontdekken,
Dat mij 't belang van dezen staat,
Op 't dringendst tot een huwlijk raadt."...

Droef stonden Berthaas wezenstrekken
Eer de eedle vrouw gesproken had.
Maar thands! gelijk het popelblad
Stond zij onthutst te beven:
En, waar' de hooggespannen geest
Van haar meestres bekwaam geweest
Op Bertha acht te geven,
Zij had ontroering, diepe smart,
Al de angsten van een minnend hart
Op 't bleek betrokken wezen
Der lieve maagd gelezen,
Die, bij haar vraag, al zuchtend zweeg,
En 't blonde hoofd bekommerd neeg.

» Welnu," vervolgde 's lands Gravinne:
  Men heeft dan ook u onderricht,
Wien 't noodlot eischt, dat ik beminne?
  Die taak, 'k beken het, valt mij licht;
Doch hem, wien ik mijn hand moest geven,
  Hem, die de kroon is waardgeächt,
  Is de eer, die hem weldra verwacht,
Tot heden onbekend gebleven.
  Spreek gij hem aan: doe, met beleid,
Als uit u zelve, hem beseffen,
  Wat hooge rang hem is bereid,
  En hoe hij, door stoutmoedigheid
Zich ras tot aanzien kan verheffen.
  Deez' dienst is best voor u gepast,
Zij kan alleen een vrouw betamen:
En zeker, 'k zou mij eeuwig schamen,
  Gaf ik een man ooit zulk een last. –
Doch, daar hij u wordt opgedragen,
Moet hij gewis voortreflijk slagen." –

Zoo sprak zij, en verliet de zaal,

Doch zonder dat ze ontdekte,
Wat diepe ontroering zulk een taal
In Berthaas hart verwekte.
Wie schetst den rouw der droeve maagd,
Nu zulk een dienst haar werd gevraagd!
De wanhoop kwam haar ziel verscheuren,
En lang nog, hevig aangedaan,
Versmolt zij droef in traan bij traan.
- »Kom! (riep ze in 't eind) waartoe dit treuren?
Deez' last moest eer mij welkom zijn:
Nog bleef, gevleid met ied'len schijn,
Mijn hart een dwaze hoop betrouwen,
Die mij Jacobaas taal ontneemt.
Ik moet voortaan van Zijl beschouwen,
Als waar' hij mij volkomen vreemd." -

Nu wischte zij, bemoedigd, de oogen,
Versterkte zich in 't edelst pogen
En gaf zich, met verhaaste schreên,
Naar 't aangevangen feestmaal heen.

Het glansrijk maal liep stil ten ende,
  Want geen der eed'len, hoogst verstoord
  Om Arkels bijzijn, sprak een woord,
Wijl Vrouw Jacoba, die hen kende,
  (Uit vrees voor onrust en krakkeel,
  Sprak zij met hunnen vijand veel,)
Slechts tot van Zijl haar aandacht wendde,
  Voor wien zij, om zijn dapperheid,
  En, meer nog, om zijn laatste feit,
Toen hij haar minnaars lijf behoedde,
En achting en erkent'nis voedde.
Maar Eggerts telg, die niets vermoedde
  Van 't heimlijk oogmerk der Gravin,
  Zag deze gunstbetooning in
  Als 't klare blijk van trouwe min,
En ach! haar lijdend harte bloedde:
  Zoodat, na d'afloop van het maal,
  Zij half onmachtig, uit de zaal
Zich naar den open boomhof spoedde.
  Van Zijl, die Bertha had zien gaan,
  Sloop ongemerkt haar achteraan,
    Zoo ras het kon geschieden,

Met oogmerk, om, van 't vreemd gedrag,
Door hem gehouden op dien dag,
Verklaring aan te bieden.
Omzichtig ging hij voort en trad
Den hof in, waar zij nederzat
In schaaûw van 't kamperfoelieblad,
En droevig zuchtte en schreide en bad.
Hij staarde met verslagen zinnen
Haar zwijgend aan, trad zorgvol toe,
En wou zijn rede wel beginnen,
Doch wist niet op wat wijs of hoe.
Zijn angst, verwarring, angstig zwijgen
Deed Bertha moed en kracht herkrijgen.
En 't oog gevestigd op den grond,
Sprak zij hem aan, die voor haar stond.

»Van Zijl! 'k heb u gewenscht te spreken:
Uw vriendschap is mij steeds gebleken:
En, daar wij, na deez' dag, misschien
Ons nimmer kunnen wederzien,
Zoo durf ik onbeschroomd verlangen-

Een klaar bewijs daarvan te ontfangen."

Hier poosde zij en zag hem aan
Met lieflijk smeekende oogen,
Wier onbepaald vermogen
Geen woeste dwingland had weêrstaan.
»Spreek! (was zijn antwoord) hoor mij zweeren,
Dat ik, mijn Bertha ten geval,
Al wat ze ook mocht van mij begeeren,
Met goeden wil volbrengen zal." –

– »Welaan! 'k zal u mijn wensch doen weten: –
Voor eeuwig moet ge mij vergeten.
Het is slechts moed en zelfsbedwang,
Die ik voortaan van u verlang.
Eene andre hand (o wil mij hooren!)
Een andere echt is u beschoren:
Een weidscher titel, hooger rang.
Ja! de eer, zoo glansrijk, zoo verheven,
Van eens de rust, aan 't land ontroofd,

Den onderzaten weêr te geven,
  Wordt aan van Zijl door mij beloofd.
Gij zult dit volk in vreê doen leven:
  Volg slechts mijn wensch: 'k toon u de baan
  Tot onvergankbre glorie aan.
Laat laffen schroom en twijfel varen:
  Ga voort met moed en kloek beleid,
  Tot eens uw hand, naar de echtaltaren
  Onze edele Gravin geleidt.
Bemin haar: ze is uw liefde waardig.
Heersch blij, gelukkig en rechtvaardig;
  Dan mag, wanneer de schelle faam
Uw grootsche daden komt verkonden,
  Wanneer uw luid verheven naam
Gezegend wordt door duizend monden,
  Mijn boezem, in den stillen wal,
  Waar ik mijn dagen enden zal,
Nog eenmaal zoete wellust smaken." -

Het bloed des Ridders sloeg aan 't blaken,
  Toen hij deez' rede hooren moest.

Hij greep haar hand: zijn blik stond woest:
- » Ontrouwe! kan het u vermaken,
Te speelen met mijn liefdegloed?
En kunt gij denken.... Doch gij moet
Die vreemde reed'nen mij verklaren:
Gij moet geheel mij openbaren,
Wiens invloed u dus hand'len doet.
Of zou...." - Het bloed bruischte in zijn aad'ren.
Daar zagen ze Arkel langzaam naad'ren.
» Vaarwel!" zei Bertha, die zich snel
Aan 's jong'lings arm ontrukte,
En zacht de hand hem drukte;
» Vaar., mijn van Zijl! voor eeuwig wel.
Zij sprak, ging met verwarde zinnen,
De tuinpoort in, de hofzaal binnen,
En deed Jacoba stil verstaan,
Dat ze aan haar last reeds had voldaan.

Terwijl was Arkel, voor wiens oogen
Zij schuw den tuin was uitgevlogen,
Al lagchend naar van Zijl gegaan.

-» Onwillig kwam ik u betrappen,
Heer Ridder! 't is een schoone bruid,
Die ge uit uw armen liet ontsnappen;
Zoo 'k mij bezin, Heer Eggerts spruit?
Moogt gij u op haar min beroemen,
'k Noem u een welgelukkig mensch.
Nu, wil die liefde niet verbloemen,
Waar ik u vreugde en heil meê wensch,
Het grieft mij, dat ik u kwam storen."

De taal die Arkel hem deed hooren,
Klonk haat'lijk in des minnaars ooren:
Hij zag hem statig aan, en boog.
En ging vandaar met spijt in 't oog.

-» Wat toch! wat mag dien jong'ling deeren?"
Dacht Arkel: » norsch en ontevreên,
Laat hij mij op deez' plek alleen.
Mij, die hem als een vriend moet eeren.
Ik dacht toen ik hem hier mocht zien,
Of licht de brief, zoo even

Mij in de hand gespeeld, misschien
Door hem mij was geschreven." –
Hier haalde hij dien voor den dag:
– » » Een vriend, wiens trouw nooit is bezweken,
» Moet in den hof u daadlijk spreken." –
» Een vriend! wie of hij wezen mag?" –
Nog sprak hij, toen hij Druten zag,
Die stil, met afgepaste schreden,
Een achterdeur kwam uitgetreden.

» Hoe! Druten!" – » Stil! men kon ons zien,
Geen sterveling mag ons bespiên
Noch storen ons gesprek." –
En straks met hem den tuin ontweken,
Bracht hij den Ridder, zonder spreken,
Naar 't stilste hofvertrek.
Hij sloot de deur en keerde weêr,
En viel voor Arkels voeten neêr.
– » Hoe! Druten! Hoe! wat zal dit wezen?
Wat spotternij heb ik te vrezen?" –
– » Geen spotternij, mijn eedle Heer!
Maar hulde en manschap, die ik zweer.

Gij weet, reeds van mijn prilste jaren,
Stond ik de Kabbeljaauwsche zij,
Vooral uw eed'len vader bij:
En 't moet u geen verwond'ring baren,
Zoo ik mij thands als Breêroôs vrind
Aan Vrouw Jacobaas hof bevind.
't Was om u hulp te mogen bieden,
Dat ik hun doel zocht na te spieden;
Dat ik mijn erf en oud gebied
En vetten beemd, voor 't hof verliet.
Ik heb mijn poging zien gelukken:
En hij, wien ik in schijn verried',
Zal van mijn vlijt de vruchten plukken.
'k Wil u een wissen dood ontrukken." –

–» Een wissen dood!" riep Arkel uit:
» Hoe, nu mij Willems eed'le spruit...."

– » Ach! wil toch op haar gunst niet roemen.
Het hofgebroed heeft, onder bloemen,

De snoodste strikken rondgespreid
En 't gruwzaam sterflot u bereid.
Doch 't geen de haat hier wil voltrekken,
Weet vuige staatkunst loos te dekken
Met schijn van gunst en billijkheid.
't Was om die reên, dat men uw handen
Ontslagen heeft van slaafsche banden
En deez' genaê door 't land verbreid;
Doch, reeds waart gij in 't rijk der dooden,
Had, toen Jacoba u verliet,
Van Zijl geen bijstand u geboden.
Doch morgen zal de moorddolk niet,
Gelijk deez' dag gebeurd is, falen.
Men weet zijn schaê hier in te halen.
'k Zie, ge aarzelt nog, geloof te slaan,
Aan 't geen mijn mond u doet verstaan.
Welaan! 'k zal meer bewijzen geven:
Is u de tijding reeds ontdekt,
Die hier zoo groot een schrik verwekt?
Neen: 't is u onbekend gebleven,
Dat Egmonds heir is saamvergaêrd,
En dat oud Gorcums hooge wallen

Op nieuw uw wet zijn toegevallen.
'k Zie, hoe 't bericht u blijdschap baart!
Doch waarom ('k durf het veilig vragen)
Zoo men u waarlijk heeft ontslagen,
Dan u den last niet opgedragen,
Om door uw invloed, een bestand
Te schenken aan 't verdeelde land?
Beproef het aanbod: - durf het wagen,
En stel aan Vrouw Jacoba voor,
Of ze u naar Gorcums vest wil zenden,
Opdat uw taal den krijg doe enden:
Hardhoorend is zij in dat oor.
Nog zijt gij in de daad gevangen,
Schoon u geen ijz'ren ketens prangen.
Ontvlucht een vuige slavernij!
Maak u geheel van Holland vrij!
Snel naar die wijdgeduchte helden,
Wier liefde en trouw u is beloofd.
Zij wachten u in Gorcums velden.
Gij zijt hun hoop, hun wettig hoofd,
De leidsman hun te lang ontroofd,
In wien ze altijd hun blijdschap stelden." -

't Was of de taal, die Druten sprak,
Een licht in Arkels ziel ontstak.
Hij riep: » Vervloekte list der hoven!
Zij gaat mijn denkkracht zelfs te boven.
Doch 'k haast mij naar Jacoba toe,
Opdat ik aan uw raad voldoe." -

EINDE VAN DEN VIERDEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

VIERDEN ZANG.

Bl. 4, reg. 5:

Grootscher nog en uitgebreider was in ouden tijd uw glans.

Volgens de getuigenis van MERULA *Over de wildernissen*, konde, nog in zijne jeugd, een vogel van het eene takje op het andere springende, van 's Hage tot Haarlem reizen. Nalatigheid in het onderhouden van genoegsame boomschermen en beschuttingen tegen de zeewinden, hebben langsamerhand de zandduinen, op die plekken waar geene lusthoven of bijzondere eigendommen bestonden, het geboomte doen overstuiven (*). Thands echter, nu men wederom meer algemeen het nut van de bovengenoemde schermen en beschuttingen is begonnen te ondervinden, ziet men de meeste dier zandige plekken wederom in liefelijke bosschaadjen herscheppen.

(*) Men denke hier b. v. aan de Hillegommerduinen, waar men nog niet zeer lang geleden, voor den aanleg van den straatweg, door gulle zandwoestijnen kruien moest en de konijnen den publieken weg doorgraafden.

Bl. 4, reg. 8:

. . . . *Noordwijks enge vaart.*

Van deze oude, reeds voor den aanleg der trekvaart van Haarlem op Leyden niet meer gebruikte doorvaart, worden nog hier en daar, en bijzonderlijk dicht bij de Aarenhoutslaan, sporen gevonden.

Bl. 4, reg. 9:

't Heim, sints vroeger eeuwen om der Sassen naam vermaard,

Het dorp Sassenheim.

Bl. 4, reg. 10:

. . . . . . *waar eens Floris, Hollands lust,*
Bij 't gezang der vooglenkooren vaak van staatszorg had gerust.

De *Vogelenzang*, een voormalig grafelijk jachthuis, door genoemden Vorst aangelegd, en thands het eigendom van den Hoogwelgeboren Heer Jonkheer W. P. Barnaart.

Bl. 9, reg. 17:

Willem van de Lek.

De Heer *van de Lek* wordt genoemd onder de Edelen, welke in den jare 1416 ter dagvaart verschenen om Jacoba, daufine van *Vienne*, als wettige erfdochter en leenvolgster van Willem VI. te erkennen.

Bl. 9, reg. 19:

Heemsteês fieren Heer.

Jan van *Heemstede*, Ridder, was Heer van Heemstede en Benthuizen, en wordt in den jare 1409 als Raad van Hertog Willem van Beieren vermeld. Ook hij wordt onder de Ridders, waarvan de vorige Aanteekening gewaagt, vermeld.

Bl. 9, reg. 20:

Van der Dilft.

Deze was de zoon van Godefroy *van der Dilft* en van Johanna, Bastart van Braband. Zijn naam en geslacht vinden wij vermeld bij DE ROUCK, *Nederl. Heraut.* bl. 293.

Bl. 10, reg. 2:

Warmond en Treslong.

Jan *van Woude*, Heer van Warmond en Jan, Bastaart van Blois, Heer van *Treslong*, worden mede genoemd onder de Edelen, welke de erfopvolging van Jacoba van Beieren erkenden en bezworen. Zie *Groot-Plakaatb.* III. D. bl. 8. HEDA p. 280. MATTHAEI *Anal.* Tom. V. p. 599. v. MIERIS Chaterb. IV. Deel. bl. 383.

Bl. 10, reg. 3:

En Nagel meê, die, lang daarna,
In kloekheid zonder wedergaê,
Den Kabbeljaauw besprong.

Willem Nagel, Baljuw van Kermerland, schond in den jare 1426 het verdrag, tusschen de Heeren van Gaasbeek, Uitkerken en Buren en de stad Haarlem, ter eener, met Kennemerland; Alkmaar en de eilanden, ter andere zijde, gesloten. Hij stroopte geheel Holland door, bemachtigde en verwoestte vele sloten en gemeentens, en werd niet dan met moeite door Hertog *Filips* van *Bourgondië* bedwongen.

Bl. 14, reg. 10:

Hou sou! hou sou! een beer! verloren.

Wanneer een zwijn in het jachtperk gejaagd en ver-

volgd wordt, loopt het recht voor zich uit, en vervolgt zijn' weg; doch als dan de jager moeds genoeg heeft, om het zwijn in zijnen loop te verwachten, ten einde het met de verkenspies te vellen, zoo gaat hij met vaste voeten vlak in den weg staan, dien het verken nemen moet, en als het dier aankomt, roept hij *Hou sou* en houdt zijne spies recht voor zich uit, waarop het vertoornde zwijn, dat hem anders, zonder dit geroep, voorbij zoude loopen, recht op hem afgaat en van zelfs in de spies loopt, mits de jager dezelve goed en stevig vasthoude, zoodat hij het ijzer recht in de borst tusschen de twee voorpoten van het dier steekt.

Bl. 17, reg. 14:

Nu wordt het tijd.. dat ik.. aanschouwe
Of zich uw valk de jacht verstaat.

De valk, onder welk geslacht de witte, hoedanig een de abt van Egmond bezat, het meest geächt, en als het best geschikt voor de vogeljacht gehouden werden, was oudtijds de getrouwe medgezel der edellieden: en daar niemand, die geen edelman was, dezen vogel houden mocht, diende hij zelfs tot een blijk of merkteeken (symbolum) van den adel, zoodat de edellieden op hunne zegels met dien vogel op de vuist werden afgebeeld. Men weet dat Graaf Floris de V., toen hij gevangen werd, mede een valk droeg. Men kan de valken, welke uit den aart zeer leerzaam zijn, niet alleen op de vogeljacht, maar ook op het hair africhten, dat is te zeggen, om hazen te jagen en te vangen: ook heeft men er, die op hair en vederen beide geleerd zijn. Zelfs kan men de jonge sterke valken tot de jacht der steenbokken, wilde zwij-

nen en wolven bekwaam maken. Ten dien einde wordt het vel van een dezer dieren opgevuld, en in de holligheid der oogen plaatst men zoodanig voedsel, naar hetwelk de valken gretig zijn, en laat den vogel eenige dagen vasten: alsdan wordt het opgezette dier voortgesleept, alsof het levend ware en zich bewoog: de valk werpt er zich terstond op en zijn honger doet hem ras ontdekken waar het voedsel zit: hij zet zich op den kop, en niettegenstaande de bewegingen, die men aan het dier geeft, steekt hij zijnen bek in de ooggaten en haalt er het voedsel uit. Wanneer men vervolgens zoodanig een afgerichten valk ter jacht medeneemt, zoo faalt het zelden, of hij valt op het eerste wilde dier aan dat hij in het gezigt krijgt, en zet zich op deszelfs kop om het de oogen uit te pikken: hierdoor doet hij het dier stilstaan, en geeft den jager tijd er bij te komen en het zonder eenig gevaar te dooden, terwijl het arme dier genoeg te doen heeft, om tegen den valk te worstelen.

Bl. 37, reg. 16:

Zeker 'k zou mij eeuwig schamen,
Gaf ik een man ooit zulk een last.

De *Jacoba* van PAFFENRODE maakt er minder complimenten mede. Zij is ook op Arkel verliefd, zelfs zonder veel kans op wederliefde, met dat al laat zij hem door den Heer VAN LEIJENBURG ronduit hare hand aanbieden: dit was misschien meer overeenkomstig met de zeden van den tijd; ik heb echter begrepen dat de vrouwelijke zedigheid ook een weinig geraadpleegd behoorde te worden.

Bl. 38, reg. 19:

Het aangevangen feestmaal.

Dat *feestmaal*, zal menig Recensent (en met recht)

aanmerken, *vangt* vrij *laat* aan: Jacoba begint haren dag met gehoor aan van Zyl te verleenen: vervolgens houdt zij met Eggert eene bijzondere samenkomst: daarna geheimen raad met Brederode en de Edelen: na den afloop daarvan rijdt zij uit, jaagt twee of drie uren, kleedt zich, (hetgeen, mede volgens verhaal, niet spoedig vlot,) en eerst nu mag zij, waarschijnlijk met geeuwhonger, aan tafel gaan. Is dat nu 's Lands oude zeden en gebruiken schilderen? Weet de Schrijver niet, dat men in die eeuw veel vroeger....... *Concedo*, heer *Criticus!* Ik weet dat het toen de mode was, te elf uren en vroeger *noene* te houden: en om niemand te misleiden, teeken ik zulks hier aan; doch wie zegt u dat dit feestmaal geen *souper* geweest zij? - Of zoo u deze uitvlucht niet gevalt, houdt het er dan maar voor, dat al hetgeen van den tweeden tot den vijfden zang beschreven is, niet in éénen, maar in onderscheidene dagen is voorgevallen, en dat ik de gebeurtenissen alleen ter vermijding van het: „toen gingen zij naar bed; toen stonden zij weder op, enz." heb samengetrokken.

Bl. 39, reg. 19.

Den open boomhof.

Het wordt tijd, daar wij met den aanvang van den volgenden zang het Hof der Gravin verlaten, alhier kortelijk eenige bijzonderheden, aangaande deszelfs toenmaligen toestand ter neder te stellen. Het Hof, door Koning *Willem* in 's Hage gesticht, was naar de bouwkunde van dien tijd een der opzichtigste paleizen van geheel Europa. Rondom was hetzelve

met grachten voorzien, en door poorten en ophaalbruggen in dier voege afgesloten, dat hetzelve als een slot (welken naam ik hetzelve ook meermalen in mijn dichtstuk gegeven heb) konde worden aangemerkt. De gebouwen, waaruit het Hof bestond, de groote en prachtige zaal, aan welke een ongelukkig misbruik den weinig edelen naam van loterijzaal gegeven heeft, het Binnenhof, enz. hadden toen omtrent dezelfde gedaante als tegenwoordig. Aan de oostzijde van het Hof was voorheen des Graven *kooltuin;* zijnde hetgeen men nu een moestuin noemt, in latere tijden onder de namen van *de stadhouderstuin* en van *het plein* bekend. Gelijk aan Vorstelijke hoven veelal geringe zaken in het groot behandeld worden, zoo was ook de bezorging en waarneming van dezen tuin eene soort van ambt, waartoe zelfs eene Commissie verleend werd, hoedanig eene wij alhier zullen invoegen: zij luidt als volgt:

» Hertoge WILLEM etc. doen condt allen luden, dat » wi bevolen hebben en beveelen, gegeven hebben » en geven *Zoeten Claes* ons Kox wijf om menigen trouwen dienst die hi ons gedaan heeft onsen Coeltuyn in den Hage met alsulke vervallen » en renten als daer toe behoert en haar man tot » deser tijt toe gehad heeft. Ende dit sal geduuren » tot horen live, In oirconde etc. Datum 's Hage » 's Donresdages na decollatio Johannis anno MCCC » seven en vijftich.

Jussu Domini.

Praesentibus Dominis Florentio de Borsalia et Johanne de Drongelen.

W. HEERMAN.

Sigt. Do. de YSSELSTEIN."

En schoon deze tuin naderhand ook, met vruchtdragende boomen, ja, als deze Legende vermeldt, met kamperfoelie, beplant werd, zoo behield die echter den naam van kooltuin; en dus komt ze voor in een acte van den jare 1531, waarbij » Keizer » KAREL aan *Willem van der Kruis* Exploicteur in » zijne camere van den Rade in Holland geeft de » bewaeringe en bewooninge van den achter-poorte » van onsen Hoye in den Haige met hueren toebe- » hoeren, zoe als zijne moeder Juffr. *Margaretha* » *Hogedans* den selven tot haeren sterfdach toe be- » zeten hadde, vytgezondert den boomgaert ge- » heten den kooltuyn; die wij om redenen voer- » tan an ons houden willen." —

JACOBA EN BERTHA.

VIJFDE ZANG.

'T Is waer, hy heeft niet onrechts veur,
Die uyt elend wil raken;
Maar licht'lyk doolt men in de keur
Van Hoe en Door wat Zaken.

CAMPHUYZEN.

Nog wemelde 't maanlicht door 't nevelgordijn:
Nog kleurden verbleekende stralen
Het stille verschiet met een zilveren schijn:
Nog dekte de nachtmist de dalen.
Wie zijn daar zoo talrijk op 't slotplein vergaêrd,
Eer 't morgenrood gloeit aan de kimmen?
Wie zien wij, zoo vroeg reeds, het trapp'lende paard
Of 't statige muîldier beklimmen?
Men rept zich en woelt er in haast door elkaêr:
Doch stil en behoedzaam en zonder misbaar.

Daar scharen de ruiters zich vaardig op 't plein:
Daar zien zij de hofpoort ontsluiten:
De klepbrug valt neêr en een deftige trein
Stapt zwijgend en langzaam naar buiten.
Geen schelle trompetten verzellen den stoet,
Geen vrolijk herklinkende horen,
En niemand zendt luid den welwillenden groet
Des afscheids hen na van den toren.
Men grendelt weêr hofpoort en bruggen met spoed:
En alles is doodsch als te voren.

Nog stapvoets reed men door het vlek:
Geen poorter werd, bij haar vertrek,
De stil voorbijgetrokken schaar,
Op de onbezochte straat gewaar:
En 't was eerst toen men breeder pad
En 't ruime buitenveld betrad,
Dat elk zijn ros de sporen gaf,
En voortspoedde op gelijken draf.
In 't dubb'le bont wel dicht gekleed,
Met wollen kap en hoozen, reed
De Voogd van Egmonds oude abdij

Vooruit, aan Eggerts rechterzij.
Ter slinker, op een wakker dier,
Met recht op zijn berijdster fier,
De dochter van den Tresorier.
Want op 't verzoek dier eed'le maagd
Had Eggert der Gravin gevraagd,
Of, op den voorgenomen tocht,
Zijn dochter hem verzellen mocht:
En noô had ze aan dien wensch voldaan,
En 't minlijk meisjen afgestaan,
Waarvoor hij thands, in 't nieuw gesticht,
Door hem aan d' Aemstel opgericht,
In 't deftig Reguliersgebouw,
Een stil verblijf beschikken zou.
Twee paadjens bleven, 't zwaard op zij,
Den Heer van Purmerend nabij:
Den Abt verzelde een gansche schaar
Van kloosterbroeders, paar aan paar:
Terwijl een tiental wakk're liên
Zich aan de wederzij liet zien,
Wien de ijz'ren harnasplaten dekten,
En die hen tot geleide strekten.

Waar Monnik, vrouw en grijzaart rijdt,
Vereischt de tocht gemak en tijd.
Toch draafden deze lustig voort,
En reeds zag Delft hen aan de poort,
Wanneer de naauw gerezen zon
Haar dagelijkschen loop begon.
Men toefde in deez' getrouwen wal
Bij herberg niet, noch paardenstal;
Maar gaf der stad een korten groet
En trok vooruit met nieuwen spoed,
En wenschte, dat men op den tocht,
Oud Berkel ras bereiken mocht,
Waar in des Priesters woongebouw,
De middagrustplaats wezen zou.
Zoo had het Egmonds Abt bepaald,
En hoopte wel te zijn onthaald,
Dewijl aldaar de pastorij
Een jaarschuld bracht aan zijn abdij,
En dat hij daar den Kerkpastoor
Tot deez' bediening zelf verkoor.

Dan ach! de goede Kloosterheer
Zag met zijn vrienden, deze keer
Zich deerlijk in zijn hoop bedrogen.
Want toen men 't dorpje binnenkwam,
En broeder Bonifaas 't vernam,
Trad deez', met neêrgeslagen oogen,
En 't hoofd gebukt, den eed'len stoet
Nabij de kerkpoort in 't gemoet,
En smeekte need'rig, in zijn woning
Den vroomen Abt te mogen zien,
Doch tevens bad hij om verschooning,
Dat hij slechts dienst- en hulpbetooning,
Doch spijs noch laaf'nis aan kon biên,
Daar hij zijn laatste brood zoo even
Een armen ruiter had gegeven,
Die, hoe vermoeid, weêr gands alleen,
Naar Goudaas wal was voortgereên.
Het bloed des Abts begon te koken.
—»Ha!" riep hij uit, in toorn ontstoken:
»Gij deelt de weldaên onzer kerk
Den vagebonden uit, naar 't merk,
En denkt dat ik met deze Heeren

Wel rust en voedsel kan ontbeeren!
O waar' het zoo, dat op deez' tocht
Ik van den wind slechts leven mocht!
Doch, 'k zal dit goed onthaal gedenken,
En u eens loon naar werken schenken,
Ik, die uw Heer ben...." op dat woord,
Sloeg de Abt zijn kaper, hoogst verstoord,
Weêr voor 't gelaat: zij reden voort.
De Dorpspastoor zag, diep bewogen
Hen na, met tranen zelfs in de oogen,
En dacht om Egmonds rijke abdij,
En om zijn maag're pastorij,
Wanneer, van Willem Eggerts zijde,
Een knaap terug kwam, vlug en blijde:
En hem deez' boodschap hooren liet:
» Eerwaarde Heer! mijn meester biedt
Dit goud u aan, opdat na dezen,
Gij, jaarlijks op denzelfden dag,
Dat hij te dezer plaatse u zag,
Voor zijne ziel een mis moogt lezen,
En voor de ziel van Hollands Heer,
Vorst Willem, wien hij trouw en teêr,

Tot vriend en raadsman eens mocht wezen.
  Zijn dochter, met uw leed begaan,
  Biedt u deez' ring uit vriendschap aan." –

Zoo sprak Heer Eggerts knaap, en stelde
  De beide giften hem ter hand.
  En, wijl hem, als een heilgezant,
Des vroomen Priesters dank verzelde,
  Begaf hij aanstonds, blijde en vlug,
  Zich naar zijn eed'len Heer terug.

Terwijl zij, langzaam dravend, samen,
Door 't dorp van Zevenhuizen kwamen,
  Vernamen zij een knaap, gekleed
  In jagersdosch, die voor hen reed,
En toen hij, omziend, hen ontdekte,
  Zijn paard verschrikt de sporen gaf.
– »Wat of deez' ruiter vrees verwekte?
  (Zei Eggert:) zijlings houdt hij af?" –
– »Hij geeft (sprak de Abt) door voegzaam wijken,

Van eerbied en beschaafdheid, blijken:
Hij zal de vriend, naar allen schijn,
Van Berkels vroomen Preêkheer zijn." –
Terwijl hij naauw had uitgesproken,
Kwam de achterste van 't oorlogsvolk,
Gelijk de bliksem uit den wolk,
Zijn orde schichtig uitgebroken. –
Met zware stem roept de oorlogsman:
– »Gij laffe moorder, sta!" –
En rent nu, wat hij rennen kan
Den vlucht'ling achter na.
Deez', sidd'rend van den weg geschoten,
Vliedt over dam en hek en sloten,
Doch voelt in 't eind zijn loop bepaald,
Door 't blinkend lemmer achterhaald.
Het klieft, met forschen arm geheven,
Met kracht en wraakzucht neêrgedreven,
Van acht'ren 's vlucht'lings hoed en kop,
En splijt hem tot den nekspier op.
Zoo ras de doodslag is gegeven,
Keert onversaagd de ruiter weêr.
– »Mijn Heeren! 't moet u niet ontstellen,

Zoo, voor uwe oogen, mijn geweer,
Dien onverlaat dorst nedervellen.
'tWas billijk, dat ik hem een straf,
Door 't wanbedrijf gewettigd, gaf.
Op gist'ren stond hij mij naar 't leven:
Maar heden doet mijn wraak hem sneven.
Gaat, meldt, als gij ten hove trekt,
Hoe ik mij van verraad kan wreken." -

Hij spreekt, en ligt, nog onder 't spreken,
Den stormhoed, die 't gelaat bedekt.
- »Hoe? Arkel!" is nu, bij 't aanschouwen,
De kreet, dien heel de stoet,
Die naauw zijn oogen kan vertrouwen,
Op eenmaal hooren doet.
- »Ja, Arkel, aan den strik ontkomen,
Dien hem een snood misleide vrouw
Met zoo veel laagheid spannen wou.
Doch, 'k heb de kans nu waargenomen,
En maak in eeuwigheid mij vrij
Van alle Hoeksche slavernij.

Wat u betreft, gij kunt, mijn Heeren!
Alom verspreiden op uw weg,
Dat ik Jacoba 't leen ontzeg,
En zelf mijn landen ga verweeren;
Terwijl ik haar in Gorcums wal,
Aan 't hoofd mijns legers, wachten zal." –

Met bleek gelaat en starende oogen
Blikt Eggert nu den jong'ling aan.
– » Wat dolheid (roept hij) kwam u slaan,
Of liefst wat onverklaarb're waan,
Heeft u, Heer Ridder! dus bedrogen?
Geen onzer, die zich hier verzet,
Noch, wilt gij vluchten, 't u belet;
Doch hier heerscht misverstand en logen." –

– » Een misverstand! (zegt Arkel:) neen,
Heer Eggert! hier bestaat er geen.
De vuige schelm, door mij van 't leven
Beroofd, kon hier getuig'nis geven,

Hoe staatszucht zich met haat verbond,
En schendig mij naar 't leven stond.
Genoeg! ik wil niets verder hooren:
Door 't kouten wordt maar tijd verloren." —

Hij spreekt, en geeft zijn paard de sporen,
En wendt zich straks in vollen draf,
Van de and'ren langs een zijweg af.

Verzet, verwonderd en verslagen
Om zulk een onverwacht bestaan,
Onwetend, hoe te hand'len, zagen
Zich Eggert en de Monnik aan,
En staken toen de hoofden samen,
Ter zijde van den weg gegaan,
Om te overleggen en te ramen,
Wat in dit tijdstip moest gedaan.
Na 't moeilijk onderhand'len, kwamen
Zij onderling tot dit besluit.
Twee Priesters werden afgezonden,

Om al wat hier had plaats gevonden,
Aan Vrouw Jacoba te verkonden.
  Intusschen reed de trein vooruit
Naar Goudaas wal, om daar te wachten
Tot hen de boden antwoord brachten.

  Te Gouda werd in 't eind den stoet
  Het ongemak der reis verzoet,
  En 't schrale middagmaal vergoed.
Men zag, in Blois verheven woning,
Met ruime pracht en dienstbetooning,
  Zich door des Dekens zorg onthaald.
  En toen de nacht was neêrgedaald,
Eer nog de maanschijf weêr de zoomen
  Van Gouwe en IJssel had verlicht,
  Was reeds, met brieven van gewicht,
Het geest'lijk paar terug gekomen.
  Zij brachten vreemde tijding weêr
  Aan Eggert en den Kloosterheer.
Reeds voor zij in den Haag verschenen,
  Was daar een algemeen gerucht

Verspreid van Arkels stille vlucht.
Des avonds, voor hij was verdwenen,
Had hij aan de eed'le Vrouw verzocht,
Of zij de gunst hem wou verleenen,
Dat hij uit haren naam een tocht
Naar Gorcum ondernemen mocht.
(Doch 't geen den Priesters niet gemeld was,
En 't geen slechts Brederode wist,
Was, dat dit alles dus besteld was,
Door Drutens raad en sluwe list.)
Jacoba, wien deez' aanvraag griefde,
Daar Bertha, naar zij dacht, haar liefde
Aan Arkels Heer reeds had ontdekt.
Had zijn verzoek hem afgeslagen,
En had de vrees voor snoode lagen
Bij hem te sterker opgewekt.
- Niets kon den wrevel doen bedaren,
Die, toen zij al het wedervaren
Van haar gezanten had gehoord,
Jacobaas boezem kwam verteeren.
Zij kreet naar wraak, zoo fel verstoord.
Men zag haar liefde in haat verkeeren.

Zij nam een kort en scherp besluit,
En zond de Priesters weder uit,
Met brieven, van haar hand geschreven,
Waarin de last, voorheen gegeven,
Herroepen nu en opgeheven,
Door 't nieuw bevel vervangen werd
Om Freed'rik tot den krijg te manen.
– » Helaas! (riep Eggert), 'k zie met smert,
Dat zich de bron van bloed en tranen,
Op nieuw tot ramp der onderdanen
Geopend heeft. Helaas! Heer Abt!
Die Arkel gaf in arren moede
Nieuw voedsel aan zijns vijands woede.
Hij heeft zijn eigen heil vertrapt,
En 's hemels gunst wil niet gehengen,
Dat wij een blijde boodschap brengen.
Terwijl, in Utrecht, krijgsgeschal
Voor bruilofts feestklank galmen zal." –

Een nieuwe maan was herrezen,
En, in den weg wel onderwezen,

Ging, langs des IJssels Noorderboord,
'tGezantschap zwijgend verder voort.
Doch, Oudewater uitgekomen,
Vond men door de opgezwollen stroomen,
Den dijk en 't bijgelegen pad
Doorweekt van 't ingeslurpte nat.
Gedwongen, kwade steên te mijden,
Moest elk voortaan omzichtig rijden.

De gandsche trein, op Eggerts raad,
Was langzaam voortgestapt.
Toen, met een blos op 't lief gelaat,
Sprak Bertha tot den Abt:
– »'k Zag gist'ren, bij den avonddisch,
Een ringsteen aan uw vinger prijken:
Wiens luister ongelijkbaar is.
Hij doet robijn en goudsteen wijken.
Gij weet dat aan een jonge maagd,
Een fraai cieraad vooral behaagt.
Eerwaarde Heer! Ei! doe [illegible]ij weten,
Hoe zulk een pronkstuk wordt geheten." –

– » Gewis, (sprak de Abt) die schoone steen
Is kostelijk en ongemeen.
Doch ongemeener is de wijze,
En waard, dat men er God om prijze,
Waarop dit wijdvermaard juweel
Aan Egmonds klooster viel ten deel.
De wijze Raephorst, zeer bedreven
In de eed'le kunst der poëzij,
Heeft zulks in geestig dicht beschreven.
Ei lieve! broeder Albert, gij,
Bekend met alle keurgedichten,
Zult deze Jonkvrouw, en ook mij,
Wel met des Eibers lied verplichten." –

De broeder Albert trad vooruit,
En zong, met manlijk stemgeluid.

DE EIBER (*ojevaar*) VAN EGMOND.

Romance.

's Voorjaars keeren de eibers weder
Van Egyptes vruchtbaar strand;

Want zij minnen trouw en teder
't Gras- en vischrijk Nederland.

Huibert kwam, bedrukt van zinnen,
't Oog gevestigd op den grond,
Moeder Duifkens woning binnen,
Daar hij nergens troost meer vond:
En hij zong het vrolijk lied,
't Vrolijk lied des eibers niet.
's Voorjaars enz.

» Moeder! (sprak hij diep bewogen,)
Zie de hoop op Klaartjes echt
Als een schaduw mij ontvlogen;
Folpert is zij toegezegd.
De arme Huibert waag het niet,
Dat hij haar zijn liefde bied'." –
's Voorjaars enz.

» Folpert zal haar hand verwerven,
Folpert, rijk in geld en goed!
Moeder! 'k zal van wanhoop sterven,

Nu ik Klaartje missen moet.
Wen het voorjaar keert in 't land,
Schenkt hem Andries Klaartjes hand.
's Voorjaars enz.

Moeder Duifken, diep bewogen,
Wil vergeefs vertroosting biên,
Kust de tranen uit zijn oogen,
Die haar teêrheid niet mag zien,
Wen een kreet, schoon flaauw gehoord,
't Droevig onderhoud verstoort.
's Voorjaars enz.

Sints onheuchelijke jaren
Was het welgevlochten nest
Van een koppel adebaren,
Op de hut der weêuw gevest.
Aan de weduw, aan haar zoon
Was het vogelpaar gewoon.
's Voorjaars enz.

De ojevaar pleegt heil te brengen,

Aan de kluis, die hem beschut.
Folpertbuur kan niet gehengen,
Dat zijns medevrijers hut
Ooit de zegening geniet,
Die 't verblijf eens eibers biedt.
's Voorjaars enz.

»'k Zal hun ramp voor welvaart geven,"
Roept hij uit, met nijdig oog,
En zijn pijl, met kracht gedreven,
Snort reeds van den taaien boog.
De oude vogel stort gewond
Uit het nest en op den grond.
's Voorjaars enz.

Huibert, ijlings toegevlogen,
Vindt den vogel in zijn bloed.
»Hemel! kost gij 't feit gedogen?"
Roept de jong'ling, fel verwoed.
»Hemel! (krijt de ontstelde vrouw:)
Dreigt ons dan nog meerder rouw?" –
's Voorjaars enz.

Huibert draagt den eiber binnen.
  Moeder wascht en zalft den wond,
Dien zij voorts met zuiver linnen
  Stevig zwachtelde en verbond.
  Huibert, met zijn lot begaan,
  Brengt hem 't daaglijksch voedsel aan.
's Voorjaars enz.

Eind'lijk is de wond genezen:
  En hersteld vliegt de eiber uit,
Slaakt, klapwiekend opgerezen,
  't Dankbaar knett'rend vreugdgeluid,
  En begeeft zich, snel ter vlucht,
  Naar een zoeler Zuiderlucht.
's Voorjaars enz.

's Voorjaars wordt, bij Egmonds sloten,
  Duifkens eiber weêr aanschouwd.
Vastgekneld met bei zijn pooten,
  Voert het dier een vlammend hout,
  En het zweeft, ter kwader uur,

Boven Folperts voorraadschuur.
'S Voorjaars enz.

Deur en venster uitgebroken,
Stijgt de felle vlam omhoog:
Hemel! de eiber is gewroken,
Die reeds juichend opwaart vloog.
't Was de vogel, die op 't riet,
't Smeulend blokje vallen liet.
'S Voorjaars enz.

De eiber zocht nu, heengevlogen,
Duifkens ouden schoorsteentop,
En voor moeders starende oogen,
Sperde hij den snavel op:
En een steen viel op den grond,
Voor de plaats, waar Duifken stond.
'S Voorjaars enz.

Duifken weet niet wat te denken,
Van dien steen, zoo rijk in gloed,
Van die vreemde wijs van schenken,

En bepeinst dit lang en goed,
Tot ze in 't eind, na rijp beraad,
Naar den Abt van Egmond gaat.
's Voorjaars enz.

Hem verhaalt zij, nog bewogen,
Hoe haar eiber werd gewond,
Hoe zij 't dier uit mededogen,
Vriend'lijk koesterde en verbond,
En hoe de eiber haar bedacht,
En deez' steen had meêgebracht.
's Voorjaars enz.

Met een zonderling bevremen
Moest de vroome Kloosterheer
't Wonderbaar verhaal vernemen:
Hij verbleekte keer op keer.
Doch, de prijs werd onderzocht:
Voor de abdij de steen gekocht.
's Voorjaars enz.

't Eêl gesteent, wiens hel gevonkel

Aller oogen hield geboeid,
Was een kostb're puikkarbonkel,
Aan Afrijkes stroom ontvloeid: –
Duizend kroonen wichtig geld
Werden Duifken toegeteld.
's Voorjaars enz.

Folpertbuur moest Klaartje derven;
Want verbrand was al zijn schat.
Huibert mocht haar hand verwerven,
Die thands geld en goed bezat.
Toen het voorjaar keerde in 't land,
Schonk hem Andries Klaartjes hand.
's Voorjaars enz.

Maar 't gesteente, welks gelijken
Vorst of heer nooit had aanschouwd:
Moest op 't heilig outer prijken,
Rijk gevat in louter goud.
Ieder kwam er offers biên,
Om des eibers gift te zien.
's Voorjaars enz.

Maar als onheil zou genaken,
  Als een vijand nader kwam,
Hield de puiksteen op met blaken,
  En verloor zijn gloed en vlam,
  Tot een blijder tijd het leed
  Weêr van Egmond wijken deed.

's Voorjaars keeren de eibers weder
  Van Egyptes vruchtbaar strand;
Want zij minnen trouw en teder
  't Gras- en vischrijk Nederland.

– »Bijzonder, (sprak de schoone maagd)
Heeft mij dit geestig lied behaagd;
Doch, zou 't geen ijd'le vinding wezen,
Dat, als men onheil heeft te vreezen,
Wanneer een vijand ons genaakt,
Uw steen met flaauwer glansen blaakt?"

De Monnik antwoordde op haar vragen:
–» Ik ondervond in vroeger dagen,
Die eigenschap, zoo ongemeen.
Toen Jan van Egmond mij belagen,
En bij den Hertog aan dorst klagen,
Verschoot de luister van deez' steen.
't Was daarom, dat ik, fel besprongen,
En uit mijn dierb're abdij gedrongen,
Dit eêl gesteent heb meê gevoerd,
Dat mij ten zeek'ren baak verstrekken,
En al de lagen kan ontdekken
Des vijands, die mij snood beloert." –

Hij sprak en stroopte omhoog zijn mouwen,
Om nogmaals 't puikjuweel te aanschouwen,
Dan hemel! bevend en ontroerd,
Heft hij 't gelaat weêr op naar boven:
Hij kon zijn oogen naauw gelooven.
Zijn kost'bre ringsteen, die zoo rijk
Van vuurgloed pronkte, kort te voren,
Was thands een slechte kei gelijk,

Had flikkerglans en kleur verloren.
En (even als men 't luchtgebied
In 't stille stroomnat wederziet,)
Zoo zag men ook des Monniks trekken
Met de eigen bleekheid zich bedekken:
Zijn oog stond dof: het gloeiend rood
Van 't opgeruimd gelaat verschoot,
En 't zweet viel dropp'lend langs zijn wangen.
Hij ziet in 't rond, van schrik bevangen,
En onbewust, welk ongeval
Hem op dien tijd genaken zal.
Zoo slaat de vos, beducht voor strikken,
Doch van hun plaatsing onbewust,
Naar alle zijden steelsche blikken,
En krimpt in een, benaauwd, ontrust.

Het meisje ziet den Abt verslagen,
Doch schroomt naar de oorzaak hem te vragen.
– »Komt! (zegt de Monnik) sluit uw rang,
En houdt u fiksch en vaardig allen,
Eer vijanden ons overvallen.

Inmiddels doe een zoet gezang
Ons 't ongemak der reis verduren:
Het zingen kort de lastige uren.
Is hier niet, vrienden! nog een man,
Die ons wat vrolijks zingen kan?"

– » 'k Zoude ook een zangwijze u doen hooren,"
Sprak broeder Folpert met den Boog,
» Die wis 't gezelschap zou bekoren,
Doch, zoo ik mij niet gands bedroog,
Een vreemd gedruis gonst mij in de ooren,
Dat slecht mijn stem verzellen zou.
Mij dunkt, dat ginds trompetten klinken." –

– » En zie ik niet, bij dat gebouw,
(Sprak Bertha) blanke wapens blinken? –
Of zoude de afstand mij misschien
Het een voor 't ander laten zien? –

—» Neen! neen!" sprak de Abt, geheel verlegen
» Gij ziet te wél: 't is oorlogsvolk!
Ei merk, hoe zij een dikke wolk
Van stof doen rijzen allerwegen." –

– » Dat krijgsvolk zal, naar allen schijn,
Een deel van 's Bisschops ruiters zijn,
(Sprak Eggert) Zie Heer Abt! zij naad'ren." –

» Neen hemel!" riep de Kloosterheer,
Terwijl het bloed hem stolde in de aad'ren:
Dat zijn geen Stichtschen, op mijn eer.
Och mij! 't zijn and're rotgezellen!
Sint Aëlbert! 't is met mij gedaan!
Ik hoor het kling'len van de bellen!
Wis, Jan van Egmond zelf rukt aan.
Dat elk terstond de teugels wende.
Graauwmutsen zijn 't! eens muiters bende!"

Dus galmde hij, en liet zijn raad
Terstond verzeld gaan met de daad;
Doch een der krijgsliên van 't geleide
Reed aanstonds voorwaarts, greep het paard
Des Monniks bij den toom en zeide:
»Houd stand, Heer Abt! hoe dus vervaard.
Uw Steêvoogd komt ons ginds ontmoeten,
En zoudt gij aarz'len hem te groeten?
Heer Abt! de kans neemt hier een keer:
Uit naam van Willem, Arkels Heer,
En voor zijn rechten en belangen,
Neem ik u allen hier gevangen,
En leg den rooden stormhoed neêr." -

Hij zegt: zijn stormhoed, afgesmeten,
Vertoont hun Drutens barsch gelaat,
»Wij zijn verkocht, verraad! verraad!" -
Roept alles uit, van schrik bevangen.

Inmiddels was de ruiterij

Der Kabbeljaauwschen reeds nabij,
En had, daar zij het doel niet kende
Der door elkaêr gewoelde bende,
Haar rossen in hun loop gestuit.
Een krijgsheraut reed in 't scharlaken,
Met Egmonds gouden winkelhaken,
Bij schel trompetgeschal vooruit.

– » Heer Abt! Heer Eggert! en gij allen
Mijn Heeren, die ik hier ontmoet,
Hoort uit mijn mond het welgevallen
Van Jan van Egmond, die u groet!
Hij eischt, dat ge aanstonds u zult stellen
In zijn gevolg, en met deez' stoet
Hem zonder wederstand verzellen
Naar Gorcum, waar hij keeren moet.
Ik heb gezegd." –

– » En om wat reden,
(Was Eggerts antwoord) durft uw Heer
Dus recht en wet met voeten treden?

Is deze grond niet veilig meer?
't Was vrouw Jacobaas hoog behagen
Aan ons een zending op te dragen:
En wie ons hindert, om haar last
Te volgen, als aan dienaars past,
Maakt zich aan hoogverraad strafschuldig." –

De krijgsheraut, die hoogst geduldig
Des grijzaarts taal had aangehoord,
Boog zich beleefd en nam het woord.

»Heer Eggert! zulk een punt van rechten
Durf ik niet jegens u beslechten.
Ik volg slechts wat mijn Heer gebiedt,
En meng me in redetwisten niet. –
Doch, daar geen weêrstand hier zou baten
En ge onze macht niet kunt ontgaan,
Moet ik u de onderwerping raên." –

– » Zoo men ons vrij gelei wil schenken,
En ons aan lijf noch goed'ren krenken...."
Zei de Abt; – doch reeds kwam Egmond aan,
Die nu van Druten had verstaan,
Dat Vrouw Jacobaas oorlogslieden,
Te weinig waren in getal
Om aan zijn volgers 't spits te bieden.
Hij stapte voorwaarts en beval
Zijn krijgsgezellen, hen te omringen,
En tot gehoorzaamheid te dwingen:
De Hoekschen zwichtten voor 't geweld,
En Egmond keerde, nu verzeld
Van allen, die met Eggert gingen.
Toen werd door Druten hem verteld,
Hoe Arkel, 't doodsgevaar ontkomen,
Veellicht zich, aan de Merwezoomen,
Bij vrienden, aan zijn huis getrouw,
In veiligheid bevinden zou.
Nu haast zich Egmond, met zijn scharen,
Naar 's IJssels overzij te varen,
En daadlijk trok hij van Montfoort
Den weg die zuidwaarts af geleidde,

Langs Benskoop, Loopik, Jaarsveld voort,
Van waar een gierbrug, naar Ameide,
De breede Lek hem overbracht.
Wijl hij, voor 't vallen van de nacht,
In Gorcum werd terugverwacht,
Liet hij zijn kloekste rotgezellen,
Om d' uitslag, die zijn strooptocht had,
Vooruit te melden in de stad,
Op wakk're rossen, derwaart snellen,
En reed nu zelf iets minder rad,
Om zijn gevang'nen, moede en mat,
Met geen te zwaren tocht te kwellen:
En dikwijls, onder 't voorwaarts gaan,
Sprak hij den Heer van Purmerende,
Die naast hem reed aan 't hoofd der bende,
En ook zijn dochter, vriendlijk aan.
(Want van beleefde en hupsche zeden
Droeg hij den meestverdienden roem,
En, in de beide Graaflijkheden,
Was hij der edellieden bloem.)
»Helaas!" zeide Eggert, vol bezwaren,
En schudde vaak de graauwe hairen:

»Helaas! hoe treurt mijn droef gemoed,
Dat onbesuisde wrok het bloed
In Egmonds boezem dus liet blaken,
Zijn leenmansplicht hem doet verzaken,
Hem 't heerlijk erf verlaten doet,
Dat Egmond, waar hij werd geboren,
En tot een krijg hem aan blijft sporen,
Dien hij zich eens beklagen moet.
Wat wilt gij? 't vaderland, uzelven,
Een bron van diepe elende delven.
Wat zijn de wenschen, die gij voedt?
Zie om u heen, zoo ver uwe oogen
Langs veld en akker strekken mogen:
En moog' dat land, weleer zoo rijk,
Doch thands een woestenij gelijk,
U beter dan ik die kan malen,
De nooit vergoedbre diepe elend,
Die burgerkrijg den landaart zendt,
De vrucht dier woelingen verhalen!
De landzaat zag, na zoo veel ramp,
Na jaren onbeslisten kamp,
Jacobaas komst met welbehagen,

En hoopte op zegenrijker dagen,
En greep weêr 't kouter, schier verroest,
En weêr de spaê met kloeke handen,
En bouwde weêr zijn akkerlanden,
Zoo lang door paard en vlam verwoest.
En thands: hij ziet zijn gras, zijn schoven,
Met moeite en zweet bijeen vergaêrd,
Tot voeder voor des krijgsmans paard,
Weêr uit de voorraadschuren rooven:
En weêr het half beploegde veld
Vertrapt, vernield door 't krijgsgeweld." -

- »'k Erken (sprak Egmond) al de waarheid
Van 't droef tafreel, dat mij uw mond
Voor oogen stelt met middagklaarheid.
Ja, ook mijn boezem is doorwond,
En walgt van al dat rustloos strijden;
Dan! 't is de vrucht der droeve tijden.
Licht drijft een langgewenschte vreê
Het slagzwaard eenmaal in de scheê,
En mogen we ons te saam verblijden;

Doch thands!... spreek, in dit zuchtend land,
Van zoeten vrede noch bestand.
Nog is zij nimmermeer gewroken,
Die onvergeetbre en diepe schand,
Van Hagestein, tot puin verbroken:
Van 't sterk Gasparne, uit haat verbrand:
Van Gorcums burchtslot, dat voordezen
De roem van Duitschland plach te wezen,
'**t** Geen heerschzucht, zonder schijn van recht,
Tot op den grond toe heeft geslecht:
Van IJsselstein, mij snood ontnomen:
Van al het leed, ons overkomen!
Dan, 'k mijde een taal, die u bedroeft,
En wier vermelding niet behoeft.
'k Mag in uw bijzijn niet vergeten,
Dat hij, door wien die felle vlam
Eens over Holland woeden kwam,
U steeds zijn halsvriend heeft geheeten.
'k Weet, Willem Eggert was het niet,
Die tot geweld en dwang hem riedt;
Neen, 't was dat ras van lage vleiers,
Van onruststokers, volksverleiers,

Van schelmen zonder deugd noch eer,
Als Breêroô, als die vroome vader,
Die ons verzelt: wat zeg ik meer,
Als hij vooral, die aartsverrader,
Die u in 't leed bracht, Drutens Heer!" —

Hier staakte hij zijn reên en wendde
Zich van den Heer van Purmerende
Naar blondgelokte Bertha heen,
Bedrukt aan 's vaders zij gereên.
Hij dacht, dat de oorzaak van haar treuren
Slechts lag in haar gevangenschap,
En poogde dus haar op te beuren
Met zoeten kout en hoofsch gesnap.
Hij sprak met haar van dans en feesten,
En van den glans van 't Beiersch hof,
Dat lang in weelde en pracht, de meesten
Der koningshoven overtrof.
Ook geestig was hetgeen hij zeide
Van vroeger kleederdracht en zeên,
En van den dosch der schoone Aleide,

Toen ze in den Haag voor 't eerst verscheen,
En hoe de ruwe Drechterfriezen,
Nog onbeschaafd, naar de oude wijs,
Voor meer gezochte en fijner spijs,
Hun drooge zeevisch bleven kiezen.

Dus minzaam koutend, kwamen zij
Ten lesten Gorcums wal nabij.
Reeds zag men voor de hoofdgestichten,
En van der torens hooge trans,
Met blijden, ongewoonen glans,
Een opgestoken vuurtoorts lichten,
En van de merkt rees voor elks oog,
Een dikke rook en damp omhoog:
Een teeken, dat de pekton blaakte,
En zich de poorter vrolijk maakte.
Men naderde: het vreugdgeluid
Borst juichend stad en vesten uit:
En toen men aan de poort gekomen,
De rossen vlug naar binnen joeg,
Toen werd, eer men de reden vroeg,

De blijde maar terstond vernomen,
Die 't volk alom deed samenstroomen;
Want Arkel zelf reed hier met spoed
Zijn dierb'ren zwager in 't gemoet. -
Toen hij 't geleide had verlaten,
Door hem tot 's IJssels boord verzeld,
Was hij, dwars over stroom en veld
Naar 't dierbaar Gorcum heengesneld,
En, door zijn minnende onderzaten,
Werd zijn terugkomst, ras vermeld,
In 't blijde lied dus rondverteld:

GEZANG DER GORCUMSCHE POORTERS.

Arkels Heer, Arkels Heer,
Keerde aan Merwes oever weêr.
Vreugde en heil, triomf en zegen,
Is voor Arkels erf herkregen!
Arkels lot nam een keer!

Ja, versmeten
Is de keten

Die hem drukte, zoo onwaard.
In zijn handen,
Vrij van banden,
Blinkt op nieuw het heldenzwaard.

Ach! hoe vurig,
Hoe gedurig,
Smeekten wij den Hemelheer:
Wil van lijden
Ons bevrijden!
Schenk ons Arkel eenmaal weêr!

Maar vervlogen
Uit onze oogen
Zijn de dagen van elend,
En Hem danken
Blijde klanken,
Die ons Arkel wederzendt.

Ja, wij steken,
Onbezweken,
Arkels blanke vaan omhoog.

Gorcums dapp'ren
Zien haar wapp'ren,
En de fierheid blinkt in 't oog!

Durft ons naad'ren,
Gij verraad'ren,
Volgers van een trotsche Vrouw!
't Lang begeerde
Krijgshoofd keerde:
Wie, die thands u duchten zou?

Ja, wij wijden
Onder 't strijden,
Lijf en goed aan Arkels zaak.
En wij vechten
Voor zijn rechten,
Voor zijn glorie, tot zijn wraak.

Dus klonk de juichtoon der gemeent',
Op markt en pleinen saamvereend,
Van dolle vreugd als uitgelaten.

Men zong en sprong langs al de straten,
En dronk, bij 't heesche vreugdgeluid,
Tot Arkels heil de kannen uit.
De grijzaarts maalden, in verrukking,
Aan knapen, om hen heen vergaêrd,
Met wat onlijdb're volksverdrukking
Der Hoekschen macht hen had bezwaard:
En 't lang en glorievol regeeren
Van Arkels nooit volprezen Heeren.
De moeder hief haar teder kind
Met beide handen naar den hoogen,
En wees, met tranen in haar oogen,
Wie Arkels Heer waar', zoo bemind!
Het graauw bleef, onvermoeid in 't zingen,
Des eed'len Ridders paard omringen,
En kuste en drukte keer op keer,
Zijn hand, zijn voet, zijn zijdgeweer,
Ja zelfs, mocht dit hun niet gelukken,
Des kleppers zaêl en voorhoofdstukken.
In 't kort gezegd, geheel de nacht
Werd in verrukking doorgebracht.

» Helaas!" dacht Eggert, diep bewogen:
» Rampzalig volk, zoo trouw en goed!
Hoe treurt mijn ziel, dat gij, bedrogen
Door 't zoet der hope, die gij voedt,
Weldra uw uitzicht derven moet.
Uw blijdschap zal in rouw verzwinden:
Gij zult voor zegen, rampspoed vinden.
Te spoedig wordt die trouw geboet." —

Reeds twintig dagen zijn verstreken:
Men durft geen hoop op vrede kweken.
Reeds is 't gerucht alom verspreid,
Dat Vrouw Jacobaas oorlogstroepen
Van alle zijden saam geroepen,
Tot dood of zege zijn bereid.
Doch Arkel heeft de buitenwerken
Voor allen aanval doen versterken,
En toont zijn kloeke waakzaamheid,
Terwijl een breede gracht, door 't slaven
Der dienstlui spoedig opgegraven,
Het dreigend slot van Gorcum scheidt.

Intusschen komen bondgenooten
Der Kabbeljaauwschen macht vergrooten,
  Ten strijd gerukt van allen kant:
Held Vernenburg, wiens fiere benden,
Geen vrees noch neêrlaag immer kenden,
  Ja Gelder zelf, biedt onderstand.
Ook Hertog Jan, van vreugd bevangen,
  Om 't wee, dat Holland dreigen zal,
  Doet straks uit Dordrechts ouden wal,
Den Kabbeljaauwschen hulp erlangen,
  En roept den landzaat overal
  In 't wapen, tot Jacobaas val.

EINDE VAN DEN VIJFDEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

VIJFDEN ZANG.

Bl. 60, reg. 11:

In 't nieuw gesticht,
Door hem aan d' Aemstel opgericht,
In 't heilig Reguliers gebouw.

Het *Reguliers klooster* was, volgens het gemeen gevoelen, in het jaar 1365, en volgens anderen, als Boxhorn en Dapper, in het jaar 1377 of later gesticht; doch het klooster dat door Willem Eggert, of liever, door eene zijner dochters, begiftigd werd, was het *klooster der oude Nonnen*, hetwelk in den jare 1394 zijnen aanvang nam. Men zie deswegens de onderscheidene *Beschrijvingen* van Amsterdam, wijders de *Amsteldamsche Jaarboeken* van Kok, bl. 149, en de *Kerkelijke Oudheden van Noord-Holland*, bl. 289 en *volg*.

Bl. 61, reg. 12:

Oud Berkel.

Berkel, een dorp en heerlijkheid onder Delfland, werd onder het Dekenschap van Schieland gerekend. Het begeven der pastorij stond echter aan den Abt van Egmond, terwijl het bevestigen des Pastoors door den Domproost van Utrecht geschiedde. *Kerkelijke Oudheden van Schieland*, bl. 535.

Bl. 63, reg. 11:

Hij dacht om Egmonds rijke abdij,
En om zijn maag're pastorij.

De *episode* van den armen Pastoor van *Berkel*, is met een tweeledig oogmerk alhier ingevlochten. Eensdeels moet zij dienen om het reisverhaal te verlevendigen, en de karakters der reizigers te doen uitkomen: anderdeels om aan te toonen, hoe bitter armoedig in die dagen (*) de toestand was der vroome Dorpspastoren. Deze, die bij dag en nacht op hunne gemeente moesten passen, en hunne gezondheid, hun leven en al hun tijd ten dienste van hunne kudde besteedden, hadden dikwijls naauwelijks genoeg om fatsoenlijk, ja als een gemeen ambachtsman te bestaan; daar zoo vele abdijen, kloosters, enz. die zich maar met het koor te bemoeien hadden, en de waereld door hunne soberheid, nederigheid, afsterving van alle aardsche goederen en wellusten, in het kort door een heilig leven moesten voorlichten, die met de waereld en al wat waereldsch was, geene gemeenschap moesten houden: dat die kloosters en abdijen zeg ik, ja de kapittelen zelfs niet uitgezonderd, zeer dikwijls niet alleen genoegzame, niet alleen heerlijke, maar vorstelijke en koninklijke goederen hadden: en daarvan ook heerlijk en vorstelijk wisten te leven. Uitmuntend en lezenswaardig is hetgeen de voortreffelijke, doorkundige,

(*) En dat die toestand nog vele jaren hoogst bekrompen bleef, leeren ons de oude oirkonden. Zoo brachten b. v. in het jaar 1586 de Pastoors- en Kosterambten samengenomen, op de dorpen *Willige-Langerak* en *Langerak*, aan de Lek, niet meer op dan 18 gulden jaarlijks, de buitengewone inkomsten daaronder begrepen, Zie *Historie van 't Utrechtsche Bisdom*, D. III. bl. 384.

Roomschgezinde schrijver H. VAN RIJN, in zijne Aanteekening op de in de noot vermelde plaats, deswege opmerkt.

Bl. 64, reg. 11:

Het dorp van Zevenhuizen.

Zevenhuizen, een oud dorp en heerlijkheid onder Schieland, was een Hollandsch leen dat eenigen tijd aan het geslacht der *Voorhouten* behoord heeft. De kerkdienst werd er door den Pastoor van Hillegersbergen verricht, waarom dan ook onze reisgenooten niet bij den Pastoor kosten afstappen.

Bl. 69, reg. 6:

Te Gouda werd in 't eind den stoet
Het ongemak der reis verzoet.

De heerlijkheid Gouda was na den dood van Heer *Jan*, laatsten Graaf van *Blois,* die in het jaar 1398 overleed, aan de Graven van Holland verstorven. *Jan*, bastaart van *Blois*, Heer van Treslong en van het land van Stein, dezelfde, welke in den Vierden Zang dezer Legende vermeld wordt, schijnt echter, hoewel de heerlijkheid hem niet langer aanging, geen afstand gedaan te hebben van zijn recht, om aan de stad Gouda wel te doen: immers vinden wij, dat hij in den jare 1417, den 15den van September, (dus kort voor het tijdstip, waarin ons geschiedverhaal voorvalt) met zijne vrouw *Maria van Heemstede*, eene vikarij in de hoofdkerk gesticht heeft, welke door hem met twee dagelijksche missen belast werd. — De Pastoor van Gouda hield twee Vikarissen of Kapellanen te zijner hulpe. Daarenboven was hij Landdeken, gelijk uit de oude oirkonden blijkt. Een brief van het jaar 1511 begint met de volgende woorden.

» de Proost en Aartsdiaken van S. Salvators kerk, wenscht aan den in Christus beminden Heer, den Deken van S. Jans kerk in de stad Gouda, heil en zaligheid." —. *Historie van 't Utrechtsche Bisdom*, Deel III. bl. 431.

Bl. 73, reg. 7:

De wijze Raephorst, zeer bedreven
In de eed'le kunst der poëzij.

Heer *Gerbrand van Raephorst* was een broeder der abdij van Egmond, die in het begin der veertiende eeuw geleefd heeft, en onder andere gedichten eene *lamentatie* heeft gemaakt over de groote verwoesting van Egmond door de Friezen, in den jare 1315.

Bl. 73, reg. 16:

De eiber (ojevaar) *van Egmond.*

Eiber is eene samentrekking uit *Adebaar*, den ouden en echten naam des vogels, dien men thands ojevaar heet. Zie KILIAAN op het woord *eiber*. Zoo heeft BILDERDIJK in zijne navolging van POPES *essay on men*:

Wie leert de nijvre bie, waar zij den honig gaârt?
Wie, hoe zij 't vloeibre zoet in 't stevig wasch bewaart?
Wie de *Eibers*, door 't heelal, in onbekende hoeken,
Een nooit bezochte lucht en vreemde stranden zoeken?

Het voorval, in deze Romance vermeld, vindt men, op de liefdesgeschiedenis na, bij vele oude kronijkschrijvers vermeld, omtrent zoo als ik het bezongen heb. Men plaatst het tijdens het bestier van zekeren Abt *Lubbertus*, van welken naam wij er twee op de lijst vermeld vinden, waarvan de oudste van het jaar 1206 tot 1226, de tweede van 1240 tot 1263 die waardigheid bekleed heeft. Hen, die de vertel-

ling begeeren te lezen zoo als zij oorspronkelijk luidt, verwijs ik naar het bevallig en met wezenlijke bekwaamheid samengesteld Romantisch Tafereel, getijteld: *de Schildknaap*, waarin dezelve mede is overgenomen.

Bl. 81, reg. 1:

Maar als onheil zou genaken,
Als een vijand nader kwam,
Hield de puiksteen op met blaken.

In vroeger tijden was het een algemeen bijgeloof, dat sommige edelgesteenten bijzondere eigenschappen bezaten, welke den bezitter voor ziekte, gevaren of ongemak vrijwaarden, of dienen moesten tot het ontdekken van gepleegd misdrijf, tot het verjagen van booze geesten enz. Zonder hier te gewagen van al hetgeen de oude natuuronderzoekers, aangaande de verborgene krachten der gesteenten in het midden brengen, zullen wij ons vergenoegen met een staaltje uit hetgeen Bartholomeus Engelsman, wiens werk: *van al 't Geschapene*, in den jare 1485 te Haarlem gedrukt werd, omtrent den diamant aanmerkt:

» Men seit dat deze steen (*de diamant*) venyn verdryft
» en menigerhade anxte. En hi is de wigelaers en
» de gokelaers cotrari. Hier toe hevet Ysidorus geseit
» lib. XVI int capittel van de crystalle Item dese
» steen is een stee der versueninghe en der minnen
» als Dias seit want waer een wyf va hore man
» gegae en si wert wed'gherope in die graci haars
» mans overmits die virtuyt des steene lichtelyc
» Ite die selve seit waer dat sake dat die ma dese
» steen heymelyc synen wive des nachts ond' 't hoeft
» leide als si sliep so soude hy van haer weten of sy

» reyn waer va adere manne wat waer si reyn si
» soude al slapende hore man in den arme gripe
» overmits craft des stees En waer si ontrouwe si
» soude rokeloes va den bedde schiete. Ite die duecht
» des steens is als Dias seit deze steen gedrage aen
» die luftur scee van de arm is goet teghen die viande
» en teghen verwoetheit en tegen kivinge en schel-
» dinge en tegen die witte wiven ende teghe veel
» droeme en venyn."

Bl. 82, reg. 7:

Fel besprongen,
En uit mijn dierb're abdij gedrongen.

In onze Aanteekeningen op den Tweeden Zang, hebben wij de redenen van den vete tusschen den Abt *Gerard van Ockenburg* en Heer *Jan* met eenige woorden vermeld. Hen, die belust zijn, hiervan meer te weten, verwijzen wij tot de *Beschrijving van Kennemerland*, Deel I. bl. 518 en *volg.*

Bl. 85, reg. 12:

Sint Aêlbrecht.

Deze was de patroon der abdij van Egmond geweest, en is dezelfde, welke in de Legende, getijteld ADEGILD, voorkomt.

Bl. 85, reg. 16:

Graauwmutsen zijn 't.

De Kabbeljaauwschen onderscheidden zich, als bekend is, door het dragen van graauwe, en de Hoekschen, door roode hoeden. Daarom zegt ook *Druten*, op de volgende bladzijde:

» Ik leg den rooden stormhoed neêr.

Bl. 86, reg. 7:

Uw stiftsheer komt ons ginds ontmoeten.

Het was oudtijds de gewoonte, dat de Bisschoppen en Abten hun kerkelijk bewind onder de bescherming stelden van een waereldlijk heer, die alsdan den naam van *Stiftsheer* en *Advokaat* van het Bisdom, of der Abdij, voerde. Niet zelden misbruikten die Advokaten hunne allengs verkregen macht, om de geestelijke heeren, die zij beschermen moesten, te onderdrukken. Ditzelfde heeft veeltijds plaats gehad, ten opzichte van het Advokaatschap der abdij van Egmond, hetwelk aan de Heeren van Egmond, immers aan de meesten onder hen is opgedragen geweest, en veroorzaakte twisten, welke niet eerder, dan in den jare 1436 door *Philips den Goeden*, zijn bijgelegd geworden.

Bl. 87, reg. 5:

Een krijgsheraut reed in 't scharlaken,
Met Egmonds gouden winkelhaken,
Bij schel trompetgeschal vooruit.

Het wapen van Egmond, hetwelk men elken winter, bij de opvoering van het Vijfde Bedrijf van *Gijsbrecht van Amstel*, kan beschouwen op de wapenrok des trompetters die den Heer van Vooren verzelt, bestond uit zes gouden winkelhaken, in een rood veld, geschonken aan *Radbout* (?), den eersten Heer van Egmond (?), » om syne wonderlycke Justitie, » en matigheyt van leven," gelijk de *Kronijk van Egmond* luidt, bl. 32.

Bl. 93, reg. 5:

Van Hagestein, tot puin verbroken,
Van 't sterk Gasparne, uit haat verbrand.

De Sloten van *Hagestein* en *Gasparne* werden in den

krijg tusschen *Willem* den V^{den} en *Jan* van Arkel door eerstgemelden bemachtigd en geslecht, in het jaar 1405.

Bl. 93, reg. 7:

> *Gorcums burchtslot, dat voordezen,*
> *De roem van Duitschland plach te wezen.*

De vermaardheid van den ouden burcht van Arkel, door *Willem* den V^{den}, deels uit inzicht om den luister van het geslacht van Arkel te verminderen, deels om hun eene sterke verdedigingsplaats te ontnemen, geslecht, wordt door alle geschiedschrijvers gestaafd. Ik zal mij vergenoegen met alhier de beschrijving aan te halen, door de schim van *Jan van Arkel*, in het Treurspel van PAFFENRODE, I. Bedrijf, I. Tooneel van hetzelve gegeven:

> Ons keyserlyke burgt die met vergulde horens
> De locht scheen punt te bien uyt tweemael achttien torens
> Om syne prachtigheyt recht keyserlyk genoemt,
> Een uytstek door gans Duyts en Nederlant geroemt,
> Was niet bestendig om syn (*Hertog Willem*) woeden op te schorten.
> Dat kostelyk gebou most ook daer henen storten.
> Syn oog vermogt dat niet; 't was al te heldren strael
> Van Arkels ouden stam. 't Most al door vyer en stael
> Verdelgt syn daer men 't huys van Arkel in sag pralen.

Over Gorcum en deszelfs slot kan men, behalve de meermalen door mij aangehaalde werken, ook opslaan het werk van ABRAHAM KEMP, getijteld: *de jaarbeschryving van de stad Gorinchem en van de heerlijkheid ende den Lande van Arkel*, uitgegeven door zijnen Zoon *Hendrik Kemp*, en te Gorcum bij *Paulus Vink* gedrukt in het jaar 1656.

Bl. 94, reg. 20:

De schoone Aleide.

Namelijk *Aleid van Poelgeest*, Hertog *Aelbrechts* bijzit.

Bl. 97, reg. 19:

Arkels blanke vaan.

Het wapen der Heeren van Arkel bestond oudtijds in twee ronde torens, met een blaauw dak op een gouden veld. Naderhand veranderden zij dit in twee roode ladders op een zilveren veld; hebbende zij, als beroemde krijgshelden, in het beklimmen van stads muren de ladders dikwijls met hun bloed geverwd. In later tijd is het wederom veranderd, in twee roode getande balken op een zilveren veld. De kleur hunner vlag was dus ook zilver of blank.

Bl. 100, reg. 18:

Terwijl een breede gracht, door 't slaven
Der dienstlui, spoedig opgegraven,
Het dreigend slot van Gorcum scheidt.

» De Jonker van Arkel" zegt de ongenoemde schrijver *de vita et rebus gestis Dominorum de Arkel* bij Mattheus, *Anal. Tom. V. ed. in* 4°. *pag.* 234, » had » eene gracht doen graven, welke het slot van de » stad afscheidde, opdat die van het slot geene ge» makkelijke gelegenheid zouden hebben om eenen » aanval op de stad te ondernemen." — Even zoo zegt *Willem van Arkel* bij Paffenrode in het Tweede Bedrijf.

Tast Holland, tast ons aan, gij sult vooreerst ontmoeten
Ons nieuw gegraven gracht wyt vierentwintig voeten,
En tamelyk gediept, beset met speer en spies
Daer niemand door en boort, 't en sy met swaer verlies.

Bl. 101, reg. 4:

Held Vernenburg, wiens fiere benden,
Geen vrees noch neêrlaag immer kenden.

De Graaf van VERNENBURG was een bloedverwant van den Heer van ARKEL, en wordt ook onder de Edelen genoemd, welke in de verovering van Gorcum door JACOBAAS leger gevangen werden genomen. Uit het Treurspel van PAFFENRODE zoude ik opmaken, dat deze schrijver hem gehouden heeft voor den voornaamsten raadsman, die ARKEL tot den opstand heeft aangezet: althands schijnt zulks te blijken uit de felle wraak, welke JACOBA, na ARKELS ondergang, op hem VERNENBURG wil uitoefenen. Waaruit de dichter deze omstandigheid echter geput heeft, is mij niet gebleken.

Bl. 101, reg. 6:

Ja Gelder zelf, biedt onderstandt.

Uit het, op de vorige bladzijde, aangehaald verhaal van den ongenoemden schrijver der levens en daden van Arkels Heeren, gelijk ook uit de onderscheiden kronijken van dien tijd, blijkt dat de Hertog van GELDER, die ARKELS bloedvriend en den Hollanders altijd ongunstig was, hem onderstand heeft toegeschikt. Vele der Edelen, welke bij de verovering van Gorcum sneuvelden of gevangen gemaakt werden, als de Heeren van POEDEROIEN, van APPELDOORN enz., waren Gelderschen.

Bl. 101, reg. 7:

Ook Hertog Jan, van vreugd bevangen
Om 't wee, dat Holland dreigen zal,
Doet straks, uit Dordrechts oude wal
Den Kabbeljaauwschen hulp erlangen.

JAN VAN BEIEREN, Bisschop van *Luik*, en oom van

Jacoba, wordt door de meeste schrijvers gehouden voor den aanlegger van den Gorcumschen oorlog. Ofschoon het niet te ontkennen is, dat hij met genoegen den weêrstand, door Arkel en de zijnen tegen Jacoba in 't werk gesteld, aanschouwd zal hebben, en hun zelfs hulp toegeschikt, gelooven wij echter, dat de Kabbeljaauwsche Edelen macht genoeg bezaten en genoegzame redenen van ontevredenheid meenden te hebben, om ook zonder zijne aansporing zich tegen de Hoeksche partij te verzetten. Tijdens het beleg van Gorcum was hij te Dordrecht, welke stad zich nu opentlijk voor hem verklaard had.

JACOBA EN BERTHA.

ZESDE ZANG.

Waer is nu Breëroôs kloek beleyd?
Waer is nu Arkels dapperheyd?

VAN PAFFENRODE.

In 't hart op Arkel fel gebeten,
Kan Vrouw Jacoba 't onbescheid
Des trotschen Ridders niet vergeten,
En zijn vermeende ondankbaarheid.
Gekrenkte liefde deed haar treuren
En tranen storten, droef en bang.
Gekrenkte fierheid wist eerlang
Haar boven 't leed weêr op te beuren.
Zij zelve wil haar schaamte en schand
Op de oorzaak van haar lijden wreken:
Heel 't Graafschap, ja, heel Nederland
Moet van haar strenge weêrwraak spreken.
En o! aan dapp'ren onderstand

Zal 't Vrouw Jacoba niet ontbreken.
De krijgsklaroen klonk luid in 't rond,
Die nooit den held onwillig vond:
Zij klonk aan Rhijn- en Aemstelstroomen,
Van 't zeeduin af tot Flevoos zoomen:
Reeds naad'ren, met een krijg'rental,
Wier kloekheid nooit verflaauwen zal,
Onwankelbaar van zin,
En Naaldwijks heer en Wassenaar;
Want weêr was 't fel ontstoken paar
Verzoend met hun Gravin.
Reeds waap'nen zich Treslong, van Zyl,
Met Heemskerk, Spangen, Hodenpyl,
Die Ridders, zoo volmaakt:
En Malsems vuist, die leeuwen temt,
Houdt vreeslijk de ijz'ren kling omklemd,
Wijl 't hart van geestdrift blaakt.
Der Friezen krijgsmacht rukt te veld,
Nu de oorlogsmaar hun glorie spelt:
Zij zien 't verwonderd aan,
Hoe deze reis hun heldental
Een vorst'lijk huis beschermen zal,

Zoo lang door hen weêrstaan.
Ook wapent zich, in vlek en stad,
Nu 's Lands Gravin haar bijstand bad,
De moedige gemeent;
Reeds ziet men haar, gedoscht in 't staal
En rijk in schoonen wapenpraal,
Met d' adeldom vereend.
Doch, niet uit Hollands erf alleen,
Verschijnen edelliên en steên,
Gedagvaard in het veld:
Gewekt is ook de Waterleeuw,
Geweldig de opgeporde Zeeuw
Ter heirvaart aangesneld.
Hij komt, de held uit Hollands bloed,
Die wakk're Haêmsteê, zoo vol moed,
En zwaait het oorlogszwaard:
Twee Borss'lens en Renesses Heer,
En vijftig wakk're Ridders meer,
Zijn met hun volk vergaêrd.

Ook uit het land van Henegouw

Zond Hertog Willems weduwvrouw
Geen min geduchte macht,
Van Sambres rijken oeverboord,
En uit Enghien, dat lieflijk oord,
Door Bergen saamgebracht.
Zij juichte blij, die eed'le jeugd,
Zij juichte blij, van heldenvreugd,
Nu zij een oorlogstocht
Met Hollands braven, zoo vermaard,
En met den Zeeuw, zoo kloek van aart,
In 't einde deelen mocht.

De sterke krijgsvloot ligt gereed
Op Merwes zilv'ren vloed,
Wanneer, in oorlogsdosch gekleed,
De fiere Landsvrouw tot hen treedt,
Met meer dan mannenmoed.
Zij stapt, de aanvallige Gravin,
Het haar verwachtend vaartuig in,
Wijl zij haar dapp'ren groet.
Hoe juichte toen, met blij getier,

Baroen, gemeente en soudenier!
Hoe toonden ze, als om strijd,
Zich Hertog Willems dochter aan,
Die 't voorbeeld gaf van wakk're daên,
In 's levens lentetijd!
Hoe riepen zij, met blij geluid,
Door liefde en trouw gedreven:
»Lang, lang moet Hertog Willems spruit,
Lang Vrouw Jacoba leven!" –

De koggen heischen 't zeil in top,
En stevenen den Waalstroom op,
Wel honderd in getal.
't Is Breêroô, die den tocht gebiedt,
En 't uur met wellust naad'ren ziet,
Dat wraak hem schaffen zal.
Zijn plan is vast en wel bedacht:
Men zal, bij 't duister van de nacht,
Als hen geen Kabbeljaauw verwacht,
Zich voor het buitenslot vertoonen,
Waar nog Jacobaas vrienden wonen

En, bij het vroegste morgenuur,
Den aanval doen op Gorcums muur.
Reeds is men hooger opgekomen,
En heeft van ver 't kasteel aanschouwd,
Verlicht door 't avondzonnegoud,
Ja zelfs, de hoofdkerktrans vernomen,
Wanneer een kleine visschersboot
Door éénen man slechts voortgedreven,
Zich voordoet aan Jacobaas vloot.
Straks wendt des Landvoogds kog den steven,
En neemt den onbekenden gast
Aan boord, op 's veldheers eigen last.
Met Brederoô ter zij getreden,
Sprak Druten, (want geen ander stak,
Vermomd, in 't slechte visscherspak)
Den Landvoogd aan in deze reden:

- »Gij komt in tijds, 't gaat alles wel.
Geen, die u 't landen zal beletten:
Want Arkel deed, op mijn bestel,
Den oeverkant met volk bezetten,

Dat aan Jacobaas dienst verknocht,
Of door mijn goud is omgekocht.
Ik heb geruchten doen verspreiden,
Die hem en al zijn volk, misleidden:
Hij waant uw heir nog niet bijeen,
Zoodat gij hem, die zich liet blinden,
Thands niet in Gorcums wal zult vinden.
Hij trok deez' dag ten strooptocht heen.
Den Abt, die dwaas zich liet betrappen,
Heb ik uit Gorcum doen ontsnappen:
Hij reisde in veiligheid naar 't Sticht.
Door hem is Freed'rik onderricht,
Die al zijn dapp'ren heeft vergaderd,
En met de onrustige gemeent'
Van Amersfoort zijn heir vereend,
Den Lekstroom heden is genaderd,
En morgen reeds, voor Gorcums wal,
Zich met zijn macht bevinden zal.
Ik heb de plaats hem op doen merken,
Waar hij de zwakste vestingwerken
En minsten weêrstand vinden mag.
Als gij, bij d' aanvang van den dag,

Zijn bulderend kanon zult hooren,
Valt dan den muur en westhoektoren
  Met schutgevaarte en stormtuig aan.
'k Zal, om uw schreden voor te lichten,
Den brand in 't wapenhuis doen stichten:
  Niets kan uw oorlogsmacht weêrstaan:
  Oud Gorcum moet in puin vergaan." –

De Landvoogd dankt hem, na 't vermelden
  Van zulk bericht, voor 't vlijtbetoon,
  En zweert hem, dat een waardig loon
Zijn trouwe diensten zal vergelden.
  Toen glijdt de schelm weêr in zijn boot,
  Verlaat de voortgezeilde vloot,
En roeit naar wal met vlugge slagen.
  Den hoogen Waaldijk opgetreên,
  Zoekt hij met overhaaste schreên,
Wijl de avondschaâuw reeds is gevallen,
Den weg, die, ver van Gorcums wallen,
  Langs weiden, thands verlaten, woest,
  Naar 's Bisschops heir hem brengen moest.

't Was duister. Vroeg reeds opgestoken,
Was nu de stormwind losgebroken,
En uit de wolken, zwaar bevracht,
Viel klett'rend sneeuw- en hageljacht.
't Was op het uur, dat vale spooken,
Des afgronds kolken uitgedoken,
Zich toonen aan des zieners oog:
Dat heksen over de aarde waren,
En sterren, uit hun kring gevaren,
Ontschieten aan des hemels boog.
Dan weem'len geesten door de dampen,
En spellen oorlog, pest en rampen:
Terwijl de Booze zelf, in 't woud,
Met gruwb're kollen hoogtijd houdt.

Aan Druten, die, als ik te voren
U reeds vermeld heb, uit een stam
Van geestenzieners oorsprong nam,
Was 't erflijk voorrecht aangeboren.
Hij kon 't verborgen zien en hooren.
Hij sloeg ook nu naar hooger trans

Het onbeneveld oog:
En zie: een schrikb're spokendans
Begon aan 's hemels boog.
Zij reden op den fellen storm,
En door hun onbezielden vorm
Scheen 't weêrlicht, rood als bloed:
En 't was, of in hun toverzangen,
De strijd, die morgen aan zou vangen,
Te voren werd begroet.

LIED DER GEESTEN.

Laat ons dansen!
Lichtjens glansen.
Storm en hagel zijn vereend.
Roept de braven
Tot hun graven,
Graven, zonder lijkgesteent'.

Een heir uit het Noorden, een heir uit het Westen,
Een heir uit het Zuiden belegert uw vesten!

Oud Gorcum, uw glorie heeft uit!
Ras zien wij deez' velden met lijken bemesten:
Ras valt gij, oud Gorcum, uw' vijand ten buit!
Laat ons dansen enz.

Nog was 't niet genoeg, dat, ter wrake gezonden,
Ontallijke benden uw boomgaarden schonden,
En roofden en plonderden 't veld.
Nog vreeslijker maar zal men morgen verkonden:
Gevallen is Gorcum voor 's vijands geweld!
Laat ons dansen enz.

Op morgen, dan doopt gij uw standers en vanen,
Bedrukt en verslagen in bloed en in tranen,
Betreurend met droevig geluid,
Den held, die den weg u ten zege zou banen!
Dan valt gij, oud Gorcum! uw vijand ten buit.
Laat ons dansen enz.

Wij ruimen een plaats u, o Hollandsche Leeuwen!
U Henegouws dapp'ren! u moedige Zeeuwen!
Bij ons zijn uw dagen geteld.

Ras deelt ge onzen dans, dien wij dansen sints eeuwen,
En Gorcum moet bukken voor 's vijands geweld.
Laat ons dansen enz.

Vaak hebt gij, o helden, in aak'lige droomen,
Ons dansen aanschouwd en ons juichlied vernomen;
Maar als zich de dagpoort ontsluit,
Dan zult gij ten dans en te feest bij ons komen,
Dan valt gij, oud Gorcum! uw vijand te buit!
Laat ons dansen enz.

Barst uit nu, o wolken! in plassen en vlagen!
Het woên van uw buien is lichter te dragen,
Dan 't woeden des menschdoms, ter slachting gesneld.
't Stormt feller en wreeder, als de ochtend zal dagen,
En Gorcum ziet bukken voor 's vijands geweld.
Laat ons dansen!
Lichtjens glansen!
Storm en hagel zijn vereend.
Roept de braven
Tot hun graven,
Graven, zonder lijkgesteent'.

Hier zweeg der geesten schrikb're zang.
Zij vloden op den stormwind heenen,
In dikke duisternis verdwenen:
En Drutens hart sloeg zwaar en bang.
Dan hoe! wat liet zich verder hooren? -
Daar blies men op den hoogen toren
Van Gorcum 't uur van middernacht.
Daar klonk hem 't hondgebas in de ooren,
En 't dof geroep van ronde en wacht.
Daar glommen, schoon met damp omtogen,
De torenlichten voor zijn oogen.
Hoe nu! - Zijn oogmerk was gefaald,
En hij, door duisternis bedrogen,
Den weg naar Gorcum opgedwaald.

Hij peinst, hoe thands het best te hand'len.
»Neen (denkt hij) neen! geen keeren baat,
Schoon ik mijn weg vond, 't is te laat,
Om nog naar 's Bisschops heir te wand'len.
Naar Gorcum 't pad dus heengericht." -

Hij gaat: dan hoe! wat doet hem ijzen,
En 't stopp'lend hair te berge rijzen?
Wat spooksel treedt hem voor 't gezigt!
Een schrikgedaante komt hem nader,
Die hij te ras, te wel herkent.
't Is Jan van Arkel, Willems vader,
Die holle blikken tot hem wendt.

» Wat toeft ge? haast u, aartsverrader!
Ik wacht u! Ras bezoekt ge mij,
Gij Druten! en mijn zoon daarbij." –

Zoo spreekt de schim en is verzonken:
En Drutens Heer, als vastgeklonken
Op de eigen plaats, blijft rillend staan.
Dan, nieuwe sidd'ring vat hem aan.
Hij voelt zijn schouder vastgeknepen,
Als door een ijz'ren hand gegrepen:
Hij ziet, met ijskoud rillen, om....

En God! is 't spook op nieuw herrezen!
Of zou dit geen verschijning wezen? –
Hij ziet, van zielsverbijst'ring stom,
Een krijgsman staan, in wezenstrekken,
In houding, in gestalte en leest
Gelijk den pas verdwenen geest. –

– »Wie zijt ge? wil me uw naam ontdekken?"
Dus spreekt de vreemd'ling: »leidt deez' weg
Naar Gorcums wal? Nu! haastig! zeg!
Of zijt gij niet bekwaam te spreken?" –

De vrees voor geesten was geweken,
En echter voelde Drutens hart
Meer dan te voren zich verward.
Want wat verschijning kan de zinnen
Met zoo onlijdbre ontroering slaan,
Als die eens vriends, die ons bleef minnen,
En door ons opzet werd verraên?

-» Gij! Arkel!... hier?... en waar uw bende?"...
» Hoe!" sprak de held, die hem herkende.
» 't Voegt mij veeleer, verbaasd te zijn.
Gij hier, vermomd in visscherschijn!
Moest gij den stadsmuur niet bewaken,
Daar licht een vijand kan genaken?
Gij waart mijn zwager lang verdacht: -
Heb ik zijn raad altijd veracht,
Draag zorg, dat ik hem nooit geloove,
En mijn vertrouwen u ontroove!
Gij weet, hoe ik verraders straf.
Doch! nader zult ge mij verhalen,
Wat tot deez' dwaasheid oorzaak gaf.
Helaas! ik zag mijn aanslag falen.
Te droevig liep mijn strooptocht af.
Deez' avond grepen Stichtsche benden,
Op 't onvoorzienst, ons in de lenden.
Mijn dapp'ren vielen, afgestreên:
'k Ontkwam, te voet, en gands alleen. -
Ja, Freed'rik zelf, naar 'k heb vernomen,
Is met zijn leger opgekomen....
Dan hoe!... wat zal dit?... wat beduidt

Aan d' oeverkant, dat vreemd geluid?
'k Hoor wapens ramm'len, honden bassen:
'k Zie lichtjens flikk'ren in 't verschiet.
Ha! Druten! ik bedrieg mij niet!
Men wil, nu gij uw post verliet,
Den burchtmuur van 't kasteel verrassen!
Kom Druten! volg mij! in 't geweer.
Snel derwaart heen en red uw eer,
Door 't straffen van hun stout vermeten." -

En voorwaart ijlt hij over 't veld:
Zijn moed, ontvlamd met nieuw geweld,
Doet zijn vermoeidheid hem vergeten.
Hij gaat met drift zijn makker voor,
Die trager volgt op 't eigen spoor.

Reeds staan zij aan de poort. - » Te wapen,
(Roept Arkel) op! mijn oorlogsknapen!
Eer 's vijands volk deez' sterken wal,
Terwijl gij sluimert, overvall'.

Op mannen! op! mijn wakk're vrinden,
Laat u de vijand waakzaam vinden!"

Inmiddels was Jacobaas vloot,
Terwijl de nacht haar, op de stroomen,
De schaduw van haar vleug'len bood,
Onopgemerkt bij 't slot gekomen:
Hier loste kog bij kog haar vracht,
En voor het uur van middernacht,
Was 't heir in 't buitenslot gebracht.

Één boot slechts had niet mogen landen:
Door fellen stormwind aangetast,
Was zij gedreven op de zanden,
En zat er onbeweeglijk vast.
Dan, om dit oponthoud verbolgen,
Springt hun geleider af in 't nat,
Dat om kuras en helmpluim spat,
Gelast zijn bende, hem te volgen,
En, met het lemmer in de hand,

Waadt de oorlogsdrom naar d' oever kant.
Zij worst'len met de felle stroomen;
Doch, naauw'lijks bij den dijk gekomen,
Daar hooren zij een krijgsgeweld:
't Was Arkel, met de wakk're troepen,
Uit Gorcums wallen opgeroepen,
Die stout hun tegen kwam gesneld.
Een deel der Hoekschen poogt te landen,
Doch valt en sterft door 's vijands handen,
Die reeds geschaard den dijk bezet,
En 't nadertreden elk belet.
't Is vrucht'loos, wat de Hoekschen pogen.
Wat zou hier dapperheid vermogen
In zulk een strijd, zoo ongelijk?
Zij hebben zwaard en vloed te duchten,
En nemen, met een haastig vluchten,
Al zwemmend, naar hun kog den wijk;
Zij merken niet, door schrik gedreven,
Dat zij hun hoofdman laf begeven,
Die, door geen overmacht versaagd,
Geheel alleen de landing waagt.
Forsch had zijn vuist een lans gegrepen,

Wier punt geverwd was met zijn bloed.
Hij laat zich uit den donk'ren vloed,
Naar boven, op den Waaldijk sleepen:
Daar rijst de held met leeuwenmoed,
En doet aan de opgedrongen scharen
De zwaarte van zijn arm ontwaren.
Reeds stort, met doodelijken wond,
De Heer van Buren op den grond,
En sterft bij min beroemde lijken.
Dan ach! van allen kant omringd,
Door 't krijgsvolk, dat hem woest bespringt,
Ziet de eed'le held zijn kracht bezwijken.
Hij valt gekwetst ter aarde neêr,
Doch stelt zich nog met moed te weêr,
En 't mag den vijand niet gelukken,
Het lemmer aan zijn vuist te ontrukken.
Hij spreekt: »is hier geen edelman,
Wien ik mijn ridderlijken degen,
Nog nimmer door geweld verkregen,
Als krijgsgevangen leev'ren kan?" –

- »Wat stem!" roept Arkel, blij te moede:
»Terug, mijn vrienden! spaart uw woede.
  Wacht u, dat gij dien krijgsman deert!
Zijt gij 't, van Zyl, o bloem der helden!
Ik mag mijn redding u vergelden:
  Hoe vaak heb ik dat heil begeerd!" -

De brave held hoort Arkel spreken,
  Die hem genaakt, de hand hem biedt.
  Dan ach! hij reikt de zijne niet:
Van koude en ongemak bezweken,
  Door dubb'len strijd ter dood vermoeid,
  Wijl 't bloed aan wond bij wond ontvloeit,
  Voelt hij zijn tong geklemd, geboeid,
Zijn kracht vergaan, zijn borst benaauwen,
Zijn ademtocht allengs verflaauwen:
  Hij duizelt, staroogt, zinkt in een;
Het zwaard ontvalt de hand: zijne oogen
Zijn met een nevelfloers omtogen:
  Daar ligt hij, koud als marmersteen.

Wat in dien toestand hem gebeurde,
Wiens hulp aan 't sterflot hem ontscheurde,
En aan wat zorg zijn lijfsbehoud
Op veil'ger plaats, werd toebetrouwd,
En hoe of waar hij mocht ontwaken,
Om 't zoet des levens weêr te smaken,
Bespeurde en wist de jong'ling niet,
Tot dat hem aad'ren, spieren, leden,
Hun werking flaauw gevoelen deden,
En om 't gebied den dood bestreden,
Die slechts onwillig hem verliet.

Hij opent de oogen, sluit die weder:
De half geheven hand valt neder:
Want alles duizelt om hem heen:
Nog waant hij in de woeste golven
Der diepe Merwe zich bedolven:
Nog acht hij, weerloos en alleen,
Zich op den dijk te zien bestreên.
Hij voelt van pijn en angst zich knagen:

Hij wil den dood als redder vragen:
  Hij waant het sterfuur daar; doch neen! –
Wat zoete ontroering streelt zijn zinnen:
  't Is of hij nu, voor de eerste keer,
Het lief'lijk leven zal beginnen: –
  Hij opent langzaam de oogen weêr.
Waar is hij? hemel! in wat woning?
  Wat lieve maagd, zoo jong en teêr,
Biedt liefd'rijk zachte hulpbetooning?
  Wat grijzaart? – Is 't geen valsche schijn?
Is hij verreisd naar beter leven?
Dan zegent hij 't ontijdig sneven:
  Of moet het slechts een droombeeld zijn,
Dat zoo veel wellust hem doet smaken?
O laat hem dan toch niet ontwaken,
  Eer zulk een zoete droom verdwijn.

– »Hij leeft!" roept Bertha, opgetogen: –
Zij was het, die, met schreiende oogen,
  Bij 't aaklig ziekbed nederzat,
  En angstig om zijn redding bad.

- »Hij leeft (hier fluistert zij) mijn vader!
Hij leeft, door Godes hulp gered!"
Nu treedt de eerwaarde grijzaart nader,
En neemt, daar hij zich bij hem zet,
Des jong'lings matte hand van 't bed,
En slaat den pols aandachtig gade.
- »God lof! de hulp kwam niet te spade.
Schoon zwak, gewond, van koû verstijfd,
'k Vertrouw, dat hij behouden blijft!"

»Waar ben ik?" sprak van Zyl in 't ende,
Die kwijnende oogen op hen wendde.

- »In Gorcums wal, bij ons gebracht
Door Arkels Heer, die hoog u acht.
Als wij, zijt ge Arkels krijgsgevangen.
Doch 't spreken is u streng verboôn!
Dus zwijg, en wees bedaard, mijn zoon!" -

Des grijzaarts stem klonk zacht en teder.
Van Zyl lei 't hoofd op 't kussen neder,
  En murmelde op verrukten toon
  Den goeden Eggert na: »mijn zoon!" –

Wie vergt mij, dat ik hier verhale,
  Hoe trouw zoo overwaard een gast
  Door Berthaas zorg werd opgepast?
Dat ik haar zielsverrukking male,
  Bij 't zoet vervullen van deez' last?
Hoe wijs en kundig de arts moog' wezen,
De liefde kan het best genezen.

Het overschot der lange nacht
Werd stil bij 't rustbed doorgebracht;
    Doch de eerste morgengloor
Brak naauw aan de Oosterkimmen uit,
Of klaterend trompetgeluid
    Drong vreeslijk hen in 't oor.
– » Ha! (zegt van Zyl) de strijd vangt aan!

En 'k mag mij niet in 't veld bevinden!
  Ach! Arkel! 't is met u gedaan!
Wat dolheid kon uw brein verblinden,
  Wat woeste drift, die te onberaên,
  Jacobaas hand u deed versmaên?" -

Hier zag hij Berthaas wang verbleeken.
- Jacobaas hand!" ving ze aan met spreken.
  - »Aan wien?... Aan Arkel? en wanneer"...
- »Gewis, aan Arkel aangeboden,
Die zulk een echtkoets heeft ontvloden:
  't Is geen geheim ten hove meer.
Uw vader zelf kan zulks getuigen." -
(En Eggert gaf, door 't hoofd te buigen
  Bevestiging aan 's Ridders taal.)
»Dan wat herinn'ring komt mij plagen?...
Toen ik, voor meer dan dertig dagen,
  Mijn Bertha, voor de laatste maal
In 's Hage zag, scheen zij te denken
  Dat Willems dochter, de eed'le Vrouw
  Van Holland, Zeeland, Henegouw,

Haar hand een' slechten Ridder schenken,
Mij tot gemaal verkiezen zou!" –

De zachte Bertha sloeg aan 't beven,
Zij wrong, van folt'rende angst gedreven,
De handen saam en snikte luid;
Kon, half in 's vaders arm bezweken,
Van doodschen schrik een wijl niet spreken,
En bracht in 't eind deez' woorden uit:
– »Wee mij! 'k heb mij te dwaas bedrogen
In 't voorwerp van Jacobaas min!
Ik dacht, dat elk, ook mijn Gravin,
Van Zyl moest zien met Berthaas oogen!" –

Zij sprak, van diepen rouw bezwaard.
Terwijl zij samen overwogen,
Hoe, door hun wel vereenigd pogen,
Jacobaas wrok en 's lands elend,
In tijds kon worden afgewend,
Trad, rijk gedoscht in 't oorlogswapen,

Van Egmond en zijn edelknapen
  Gevolgd, de Heer van Arkel in.

  Hij sprak: »de strijd neemt ras begin;
Doch van mijn dapp'ren krijgsgevangen
Moest ik vooraf bericht erlangen.
  Hoe is 't u, mijn van Zyl, gegaan?" –
Zeg, mocht de kerker u behagen
  (Hier zag hij Bertha lagchend aan)
Waar mijn bevel u heen liet dragen?
  Dan hoe, wat wil de droefenis,
Die ik bespeur op aller wezen?
Doet u de felle kampstrijd vreezen,
  Die niet voor u gevaarlijk is?" –

Hier wierp zich Bertha aan zijn voeten.
  – »O Arkel! sta 't verzoek mij toe,
  Dat ik u bevend hooren doe.
Laat mij Jacoba gaan begroeten!
  Ontzeg, ontzeg deez' gunst mij niet.

'T Is heil'ge plicht, die 't mij gebiedt.
'T Geldt uw belang! o zie mij smeeken,
Dat ik haar voor den strijd moog spreken."....

– » Gij wilt haar spreken! om wat reên?
(Zeide Arkel) hier valt niets te duchten.
Of, wilt ge op nieuw van Zyl ontvluchten?
Zijt ge, als in 's Hage, op hem te onvreên?

Doch nu sprak Eggert, voorgetreden,
Een wijze en weldoordachte reden,
Die u mijn dicht vermelden zou,
Doch, door mijn zangster aangedreven,
Moet ik, met u, mij thands begeven
Naar 't welbemande slotgebouw,
In 't nachtverblijf der eed'le Vrouw.

In 't wollen dekkleed neêrgedoken,
Had, van den langen tocht vermoeid,

Jacoba 't lief'lijk oog geloken,
Door 't zoet geweld des slaaps geboeid.
Geen pracht van vorst'lijke opperzalen,
Geen goud of marmer zag men pralen
In 't naakt', eenvoudig slaapsalet:
Geen gravenwrong, geen zijden laken,
Geen pronkgordijnen van scharlaken,
Vercierden thands Jacobaas bed.
Geen fijn gebloemte, fraai van kleuren;
Plaveide hier den houten vloer:
Geen vazen lieten zich bespeuren,
Van waar, in balsemvolle geuren
De wierook walmend opwaart voer.
Eens krijgsmans bed, met saai omhangen,
Met ruwe vachten overdekt,
Had Hertog Willems telg ontfangen,
In 't reisgewaad ter neêr gestrekt:
En om haar zaten al haar joffers
Op slechte stoelen in het rond,
Of lagen slapend op den grond,
Het hoofd op half ontpakte koffers:
Gelukkig nog, van 't zacht genot

Der sluimering te kunnen smaken,
  Wijl heel een heir, gepakt in 't slot,
De lange nanacht sleet met waken,
  De zon verbeidende, - misschien
  De laatste, die zij zouden zien.

Nu deed trompetgeschal zich hooren,
En kwam Jacobaas rust verstoren.
  Ontwaakt door 't schelle krijgsgeluid,
  Springt ze overeind, en 't rustbed uit.
- »Reeds nu? zoo vroeg? 't moet mij bevreemen!
Zal reeds 't gevecht een aanvang nemen?
  Aleide! haast u naar beneên,
En hoor, wat toch de Legergrooten
Om laag vereend, deez' nacht besloten." -
  De Staatsjonkvrouw snelt vaardig heen,
En meldt, gekeerd, hoe de oorlogscharen
Zich reeds op 't binnenplein vergaêren:
  Hoe reeds een wakk're krijgsheraut
Aan Arkel d' oorlog aan ging zeggen,
  En hoe men zich bereidde, om stout,
De stad, met d' ochtend, te beleggen.

– »Hoe! (riep Jacoba) zonder mij?
Gord mij terstond mijn hofkleedij,
Mijn praalkleed aan met bonten randen,
'k Wil, met den rijkstaf in de handen,
Aan 't heir dat voor mijn rechten strijdt,
De Landsvrouw, hunner waardig toonen,
Die rijk de diensten zal beloonen,
Van al wie haar zijn leven wijdt!" –

Men heeft voldaan aan haar verlangen.
Nu nadert Brederodes Heer,
Gedoscht in 't schitt'rend krijgsgeweer.
– »Ik kom uw laatst bevel ontfangen,
Mevrouw! wij zijn ten strijd gereed.
En eer dit uur nog is verstreken,
Hoort gij den dood- en zegekreet.
Wij wachten slechts op 't aanvalteeken,
Dat ons de Bisschop geven zal,
Als hij 't kanon lost op den wal." –

» Doorluchte held!" zegt de eed'le Vrouwe,
» Op wiens beleid ik veilig bouwe,
  Keer naar uw onverwinbre schaar,
  En sterke u God in 't doodsgevaar.
Ik wil, om 't krijgsvolk aan te vuren,
Den strijd aanschouwen van deez' muren,
  Omringd van heel mijn hofgezin.
Vaar wel. U volgen mijn gebeden." –

De Veldheer gaat met rasse schreden;
  Dan, haastig treedt een dienstknaap in,
  En meldt aan de edele Gravin,
Dat drie gevang'nen, (pas ontslagen
  Uit Arkels macht en Gorcums dwang,
  Met tijdingen van 't hoogst belang,)
Een daad'lijk onderhoud haar vragen." –

– » Welaan! nog spoedig hen gehoord!" –
En ijlings, op het vorst'lijk woord,

Vertoont, de zaaldeur ingevlogen,
Zich Bertha voor Jacobaas oogen,
Valt, schreiend, voor haar voeten neêr,
En kust haar handen keer op keer:
- » O mijn Vorstin! wees mij genadig!
Uw Bertha (kermt ze) was misdadig,
Ja, de oorzaak van oneindig leed,
't Bevel, dat gij mij hooren deed
In 's Hage, is onbekend gebleven
Aan hem, voor wien het was gegeven.
Een misverstand deed Arkels Heer
Uw haat, geenszins uw vriendschap, duchten,
En, droef verblind, het hof ontvluchten." -

- » Ja maar getrouw, gelijk weleer,
Werpt hij zich voor zijn Landsvrouw neêr:
't Onwillig misdrijf komt hij boeten." -
En, onder 't uiten van deez' reên,
Lag Arkel, haastig ingetreên,
Met Eggert vóor Jacobaas voeten.

Wie schetst, bij 't onverwacht ontmoeten,
't Gevoel der fel geschokte Vrouw?
Ontstelt'nis, angst, genoegen, rouw,
Vermeesterden haar vlotte zinnen.
Zij zag hem weêr (en op wat tijd!)
Den held, wien ze eenmaal dorst beminnen,
Ja nog beminde, ondanks haar spijt:
Hem, die haar liefde was ontweken,
En de oproervaan omhoog dorst steken,
Zag ze, aan haar kniên gebogen, smeken,
In 't vrees'lijk uur, dat reeds de dood
't Verderflijk slagzwaard hield ontbloot
En vaardig stond, haar leed te wreken.
Ontzet, verslagen, bleef zij staan,
Vertwijfeld blikte ze Arkel aan,
Die 't nogmaals onderwond, te spreken:

» Doorluchte Vrouw! 'k verwacht mijn straf,
Dat u mijn dood voldoening schaff'!
Doch spaar, om mij, de brave helden,
Die mij naar Gorcums muur verzelden.

Schenk hun uw gunst en vriendschap weêr:
Dit 's alles, wat ik stout begeer." –

Wat deed Jacoba? Zwijgend leende
Zij met het hoofd in de open hand,
Zag zorgvol voor zich neêr, en weende.

Een maagd uit laaggeboren stand
Ware ongetwijfeld, vreugdedronken,
Aan 't hart des minnaars neêrgezonken;
Doch Willems dochter, 's lands Gravin,
Moest in haar boezem, teed're min
Voor Vorstenfierheid laten zwichten.

– » Uwe onderwerping komt vrij laat,
Mijn Heer!" dus liet ze in 't eind zich hooren,
» Nu voor uw wallen 't leger staat,
Dat u den dood heeft toegezworen.
Hoe wordt het driftvuur afgewend

Van helden, fel op u gebeten?...
Is hier geen edelknaap omtrent? –
Aleide! ga! doe Breêroô weten,
Dat hij zijn krijgsontwerpen staak,
Tot ik mijn wil hem kenbaar maak. –
Maar Arkel! zeg mij, om wat reden,
Hebt gij u dwaas aan mij betrouwd,
En dus vermomd deez' burcht betreden?
En waarom kwam hier geen heraut,
Naar krijgsgebruik door u gezonden,
Uwe onderwerping mij verkonden?" –
– ». Omdat geen tijd mij overbleef
(Sprak Arkel) om mijn heldenscharen
De reden, die mij herwaarts dreef,
En mijn geheimen te openbaren:
Omdat mijn, licht te fiere, borst,
De hoop in stilte voeden dorst,
Dat uw verwoedheid zou bedaren,
Indien ik zelf, in uwe macht,
Uw meestgehaatten vijand bracht. –
Slechts Egmond weet wat ik dorst wagen,
Die in mijn plaats de stad bewaart,

En, angstig toeft op uw behagen.
O! zij mijn wensch niet afgeslagen!
Toon, eed'le Vrouw, u zacht van aart,
Toegevend, als gij voormaals waart." –

Hij sprak: en, zonder wrok in de oogen,
Zag Vrouw Jacoba, diep bewogen,
Den teêrbeminden krijgsheld aan:
Zij acht een blijder stond geboren:
Zij stelt zich vreugde en heil te voren.
Dan God! wat veldkreet doet zich hooren?
Wat woest rumoer klinkt haar in de ooren,
En komt haar ziel met ijzing slaan?
Daar klinkt, bij 't buld'ren der kartouwen
Op Gorcums wallen en gebouwen,
Het oorverdovend krijgsgeschal:
Men hoort de stormgevaarten bonzen,
Steenbussen romm'len, pijlen gonzen,
Trompetten klaat'ren overal:
En, doodsbleek, met bedwelmde zinnen,
Stuift blondgelokte Aleide binnen.

– » Vergeefs! (riep deze) ik kwam te laat.
De Veldheer had zijn staf geheven,
En 't aanvalteeken reeds gegeven.
Men zegt, dat hij, op Drutens raad,
Besloot, uw last niet af te wachten,
Noch 't sein van Frederiks kanon.
De Veldheer liet zijn oorlogsmachten
Op vlotten afgaan in de grachten,
Van waar men fier den storm begon.
Wenscht gij de slachting voor te komen,
Hier dient een kloek besluit genomen."...

– » O mijn rampzaal'ge burgerij!
(Riep Arkel uit) mijn vriendenrij!
Gij waagt voor Arkel goed en leven,
Die u te schendig heeft begeven!" –
Dan o! hoe beefde 's lands Gravin:
Thands week de fierheid voor de min:
Zij kreet: » Wat raad! Wat raad! die snooden
Weêrstaan baldadig mijn geboden!

Kom Eggert! roep mijn dienaars saam,
Dat allen straks naar Breêroô streven:
Dat zij aan 't leger uit mijn naam,
Mijn vasten wil te kennen geven!...
Of, dat ik zelve derwaart spoed'!
Volg, volg mij, met geheel den stoet!
'k Zal smeken, mocht gezag niet baten."
Zoo spreekt ze en ijlt met rasse schreên
Ter slaapzale uit en naar beneên:
– » Waar zijn mijn knapen? mijn soldaten?
Zorgt voor deez' Ridder! tot ik keer!" –
– » En ik, Mevrouw! (riep Arkels Heer:)
Ik zou mijn wakkere onderzaten
Ter prooi aan 't oorlogswoeden laten?
Thands eischt mijn plicht, thands eischt mijn eer,
Dat ik mijn fel besprongen vrinden
Hun opperhoofd doe wedervinden.
'k Zie thands wat mij te wachten staat
Van Breêroôs onverzoenb'ren haat.
Men heeft mijn ondergang bezworen,
En wil uw goedheid zelfs niet hooren,
Die 't schendig opzet woû verstooren.

Ik ga Mevrouw! bedwingen wij
Ons oorlogsvolk van wederzij." -

Hij spreekt: het slotplein afgevlogen,
Snelt hij de burchtpoort uit, met spoed.
Dan hoe! wie treedt hem in 't gemoet?
Wie staat daar sidd'rend voor zijn oogen?
- »Ontfang uw straf, vervloekte fiel!"
Hij spreekt: één slag heeft hem gewroken,
En Druten heeft de vuige ziel,
Met gruwzaam last'ren uitgebroken.

In heete drift snelt Arkel voort:
Hij ziet reeds Gorcums muur doorboord,
En Breêroôs toomelooze scharen,
Op vlotten naar de bres gevaren:
Een klein, maar moedig heldental
Beschermt den felbevochten wal.
De Held, van spijt en woede aan 't branden,
Grijpt nu het krijgszwaard met de tanden,

Springt moedig in de diepe gracht,
Heeft, ras naar d'overkant gezwommen,
Het naastgelegen vlot beklommen,
Waar geen der Hoekschen Arkel wacht,
En zwaait het staal met reuzenkracht;
» Een Arkel! (roept hij) op! mijn dapp'ren!
Nog blijft de vaan van Arkel wapp'ren.
Weêrstaat gerust des vijands macht!"
Zijn dapp'ren staan, van moed doordrongen,
Op 't hooren van den oorlogskreet,
Dien Arkels mond weêrgalmen deed.
Wijl, dus van wederszij besprongen,
Zich 't Hollandsch volk verraden waant,
Heeft Arkel zich een weg gebaand,
En staat, de bres nu opgesprongen,
In 't midden van zijn heldenstoet,
Wier luid gejuich hun Heer begroet.
Hoe luttel mocht hun vreugde duren!
Een burger nadert, die hun meldt,
Hoe aan de Waalkant, reeds de muren
Bezweken voor het krijgsgeweld;
Hoe 's Bisschops woedende oorlogscharen

En Breêroôs volk reeds binnen waren.
  En hoe men langs de straten streed,
  En zich met kloeke vroomheid kweet.

—» Men poog (sprak Arkel) 't woên te stuiten.
  Terwijl ik derwaart streven zal,
Houdt gij des vijands volk hier buiten.
  Gij ziet, reeds mindert hun getal." —

Hij spreekt en ijlt nu langs de straten,
Tot bijstand van zijn onderzaten,
  Ter plaatse waar het moordgerucht
  Het luidst weêrgalmde door de lucht.
Dan, zien wij, wat aan de and're zijde
  Der stad, waar Breêroô, 't oog vol vuur,
Zijn oorlogsdrommen riep ten strijde,
  Was voorgevallen in dit uur.

Lang bleven Gorcums oorlogscharen
Den felbesprongen muur bewaren,

En sloegen 's vijands benden af.
Genade mochten zij niet wachten:
Zij streden met de ontemb're krachten,
Die wanhoop en vertwijfling gaf.
Dan ach! wat baatte hun verweeren?
Zij zagen 's vijands heir vermeêren,
En telkens weêr ten aanval keeren
Met feller woede en sterker macht.
Hun braafste helden zijn bezweken:
De roem van Petersoms geslacht,
Was van Renesses hand doorsteken:
En Hauten, die zijn dood woû wreken,
Lag aan zijn zij, om 't lijf gebracht.
Geweldig als de winterstroomen,
Die over land en akker komen,
Trok Breêroô met zijn macht vooruit,
En deed zijn daav'rend krijgsgeluid
Van Holland! Holland! fier herklinken.
Der poort'ren kracht begon te zinken,
Maar niet hun krijgsdeugd. Egmonds Heer
Stelt zich nog even fier te weêr:
't Is of 't geklingel van zijn bellen

Alom zijn bijzijn zal vertellen:
  Of, waar de nood het hevigst woedt,
  Zijn hand haar kracht gevoelen doet.
Vergeefs! De Hoekschen rukken binnen:
Maar elke voetstap, dien zij winnen,
  Kost aan hun dapp'ren 't edelst bloed.
Al moet ook Arkels heir bezwijken,
Slechts langzaam, vechtend, zal het wijken,
  En 't toont, in 't deinzen zelfs, zijn moed.
Hoe vreeslijk klonk van Gorcums wallen
  De zegekreet, het krijgsgerucht,
  't Alarmgeschrei, dat in de lucht
Zich mengelde aan het buld'rend knallen
  Van 't zwaar kanon en schietgeweer.
Het klonk, tot Rijn- en IJsselboorden,
  Ja, tot het IJ en 't Zuidermeer,
En deed aan allen, die het hoorden,
  Bekommerd uitzien, welk een keer
De kampstrijd nam: wiens glorie taande,
  Wiens oorlogsheir den zege won,
  En of dat bulderend kanon
Tot rouw of blijdschap hen vermaande.

Elks lans of zwaard is van de punt
Tot aan 't gevest met bloed bedropen.
Geen lijfsbehoud wordt hier vergund:
De stad is voor den vijand open:
Het strijden heeft, zoo 't schijnt, gedaan:
Nu vangen moord en plond'ring aan.
Reeds woedt de vlam in hooge daken:
Men hoort den kreet der wanhoop slaken.
Schoon, waar de grond hun voordeel geeft,
Zich Arkels krijg'ren nog vergaêren
En 's vijands ingedrongen scharen,
In 't uiterst uur nog doèn ontwaren,
Dat, waar de dood voor oogen zweeft,
Geen krijgsheld ongewroken sneeft.

O! waar mij VONDELS pen gegeven,
Hoe treffend had ik in mijn dicht
Dit ijslijk schriktooneel beschreven,
Ja afgebeeld voor uw gezicht.
Dan 'k durf geen dwaze poging wagen,

Die ik te ras mij zou beklagen:
Dus, dat men zonder wijd verhaal
Zich 't naar tafreel voor oogen maal
Van woestaarts, die van wederszijden
Met de eigen woede en bloeddorst strijden:
Van straten, overdekt met doôn:
Van plondraars, die zich buit verwerven:
Van vrouwen, 't brandend erf ontvloôn,
Die, kermend, over lijken zwerven:
In 't kort, van al wat Gijsbrechts mond
Der droeve Badeloch verkondt.

» Velt neêr! velt neêr, wie weêrstand bieden!
De stad is ons," roept Breêroô uit.
» Die eens zoo moedige oorlogslieden,
Ziet hen als lamm'ren voor ons vlieden.
Ter plond'ring op! vergaêrt u buit." –
Hij spreekt, en leenend op zijn degen,
Slaat hij den blik verheugd in 't rond,
Juicht in den roem, op nieuw verkregen,
In Gorcums allerlesten stond. –

Doch hoe! daar treedt van Malsem nader.
  – » Op veldheer! op! met nieuwe lust.
  't Is nog geen tijd tot ijdle rust.
Dat men de plond'raars weêr vergader,
  Eer, al te ras, de kans verkeer'.
Het overschot van 's vijands troepen
Is tot den strijd teruggeroepen,
  Geleid door Arkels trotschen Heer.
De Stichtsche benden zijn verdreven:
Ik zag hun wakk'ren hopman sneven,
  Door Arkels vreeslijk zwaard geveld.
– » Ha! Arkel? zou hij eind'lijk komen?"
  Roept Breêroô, die van gramschap zwelt.
» 'k Had nog dien lafaart niet vernomen!
  Op mannen! derwaart heengesneld!" –
Hij gaat, en zwaait zijn vreeslijk wapen;
Doch 't plond'ren lokt zijn oorlogsknapen:
  Klein is 't getal dat hem verzelt.
Hij gaat, hij toont zich aan die benden,
  Die Arkel thands met kracht bespringt,
  En op hun beurt tot vluchten dwingt.
Hij spreekt hun moed in, doet hen wenden,

En ijlt op nieuw ter slachting heen,
Als had men niet genoeg gestreên!

Dan Arkel heeft hem zien genaken.
»Ha," roept hij uit, van woede aan 't blaken:
»Hij komt, die woestaart, door wiens val
Ik zulk een krijg volenden zal.
Kom Vernenburg! behoud uw glorie!
Op! Egmond! Homoet! ter viktorie!
Uw opgeblazen vijand zwicht.
Laat elk, voor vrouw en kroost en magen,
Voor vrijheid, stad en lijf zich wagen,
En de overwinning valt ons licht." -

Hij spreekt: met opgeheven degen
Snelt hij, geweldig, Breêroô tegen,
Die hem, met blij geschal, verwacht.
Men ziet hen 't vreeslijk staal verheffen,
En keer op keer, zich hevig treffen,
Gelijk in woede en zenuwkracht.

Geen hunner, die, in drift ontstoken
Zijn eigen veiligheid ontziet,
Mits hij zijns vijands bloed vergiet.
Het schild van Breêroô is gebroken,
En Arkels helm ligt op den grond:
Hun bloed stroomt af uit wond bij wond.
Dan, krijgsliên dringen tusschen beiden,
Doen hen, van een gedrongen, scheiden,
En bieden hun, die 't al verslaan,
Weêr min aanzienlijke offers aan.

Inmiddels bleef de moordstrijd duren.
Groothartige Egmond liet niet af
Zijn wakk're volgers aan te vuren,
Wien hij, manmoedig, 't voorbeeld gaf.
Ook Vernenburg bleef met zijn knechten
Het Hoeksch geweld met glans bevechten;
Doch 't Hollandsch volk groeit aan in tal.
De Zeeuw heeft nooit geleerd te wijken,
En Henegouw laat overal,
Met jubelend triomfgeschal,

De kloekheid van zijn adel blijken.
Het was met Arkels volk gedaan!
Dan hoe! een Vrouw draaft galmend aan,
Op 't wit beschuimde paard.
Haar hand verheft een witte vlag:
- »Laat af, getrouwen! hebt ontzag!
Zij 't overschot gespaard!
Men steek het slagzwaard in de schede!
Al bloeds genoeg. Ik schenk den vrede!" -
Jacoba sprak! nog doet haar taal
Den woesten krijgsman niet bedaren.
Nu rent zij tusschen de oorlogscharen.
- »Steekt op, steekt op het rookend staal!
Gij hoordet mij mijn wil verklaren.
Wat weifelt gij, als ik gebied!
Of kent ge uw Landsvrouw langer niet!"

De moed, die in Jacobaas oogen,
De gramschap, die op 't wezen blonk,
Hield elk verbaasd en opgetogen.
Men zwichtte in 't eind voor haar vermogen,

Wijl 't zwaard aan ieders vuist ontzonk.
Dan, naauw heeft zij haar wensch verkregen,
Of al haar moed verdwijnt. Natuur
Herneemt haar recht in 't aak'ligst uur:
En, half op 't ros ter neêr gezegen,
Zegt zij met naauw'lijks hoorb're stem
Tot Eggert, met haar aangekomen:
-» O God! wat heeft mijn oog vernomen?
Wat beeken bloeds deed moordlust stroomen?
Voert mij van hier en zoekt naar Hem!"

Eerwaardige Eggert grijpt de toomen
Van 't vorst'lijk ros, en, diep ontroerd,
Wordt de eed'le Vrouw van daar gevoerd.
De grijzaart wil, bij 't slotwaart rijden,
Daar hij haar smart en schroom ontziet,
Haar 't aak'lig schriktooneel doen mijden,
Dat op deez' tijd de hoofdstraat biedt,
En zorgt, een weg, waar bloed en lijken
Den doortocht stoppen, ras te ontwijken,
En leidt en drijft met vluggen draf,

De paarden langs een zijstraat af;
Dan God! wat lemmers zien zij blinken,
Die ramm'lend op 't kuras herklinken?
Wie zijn die strijders, zoo verwoed,
Die, dorstend naar elkanders bloed,
Alleen in Gorcum 't zwaard nog heffen,
En met ontemb're razernij,
Die slechts verbeelding kan beseffen,
Zich, zonder poozen, van weêrszij,
Met al te wisse slagen treffen?
– » Zij zijn het!" gilt Jacoba uit.
Laat af!... Hun woede zij gestuit!
Stoort, stoort het opzet dier ontzinden!
Wijkt, Arkel! Breêroô! wijkt verblinden!" –
De moedige Arkel heeft het woord
Der eed'le Landsvrouw aangehoord,
En straks, gedwee aan haar bevelen,
Het bloedig zwaard om laag gebracht.
Doch Breêroô, die haar last veracht,
Wien 't zoet der wraak alleen blijft streelen,
Verheft, wijl 't oog van dolheid brandt,
Het wichtig zwaard met forsche hand,

En Arkel, onverwachts getroffen,
Komt, diep gewond, ter aarde ploffen.
  Hij valt; doch, voor de laatste maal,
Zwaait hij, verwoed, den heldendegen:
En Breëroô is ter neêrgezegen,
  In 't oogenblik der zegepraal
  Verslagen door zijns vijands staal. –

Een nacht bedekt Jacobaas oogen.
Haar hoop, haar uitzicht was vervlogen,
  Zij zwijmt, bezweken voor 't geweld
  Der droefheid die haar ziel beknelt.
Nu spreekt een boô, met losse toomen,
  Op 't eigen tijdstip, aangesneld:
» Mevrouw! zoo even, langs de stroomen,
Is uw Vrouw Moeder aangekomen,
  Door Brabants afgezant verzeld." –

Tot hiertoe bezong ik, op kunst'looze wijzen,
  Het noodlot van Arkel, en de ijdele min
  Dier schoone, verdrukte, beklaagb're Gravin:
De droevige elenden, die tweespalt doet rijzen,
  De vruchten van heerschzucht en muitziek geweld:
  Ik zwijg: dat geschichtkunst u 't verdere meld'. –
Zij toone u al 't jammer, dat Holland ontrustte,
  De rampvolle neêrlaag van 't Beiersche Huis:
Zij male u, wiens wijsheid den twistfakkel bluschte,
  Toen zege zich hechtte aan 't Bourgondische kruis.
Zij moge u, die meer dan 't bekende wilt weten,
In oude kronijken, veracht en vergeten,
  Deez' woorden doen zien, in eenvoudigen stijl:
» Jan Willemszoon Eggert vertrok naar Ostende
Ter woon: maar hij had eerst het slot Purmerende
  Verkocht aan zijn zwager, Heer Gerrit van Zyl." –

EINDE VAN DEN ZESDEN EN LAATSTEN ZANG.

AANTEEKENINGEN

OP DEN

ZESDEN ZANG.

Bl. 113, reg. 11:

Heel 't graafschap, ja, heel Nederland
Moet van haar strenge weêrwraak spreken.

Volgens de getuigenis van bijna al de geschiedschrijvers is JACOBA zelve, aan het hoofd van een machtig leger, uit Hollanders, Zeeuwen, Friezen en Henegouwers bestaande, naar Gorcum vertrokken.

Bl. 114, reg. 13:

Heemskerk, Spangen, Hodenpijl.

Deze Edelen, waren, als bekend is, de Hoeksche zijde toegedaan.

Bl. 114, reg. 15:

Malsems vuist, die leeuwen temt.

» Hertoch *Willam* (van Beieren) ginc by den leeuwen » inden Hage, vermaenden die dienaers dat niemant » so koene soude wesen daer by te gaen. Eenen » *Hubert* van *Malsem* is daer in getreden mit een » grauwen sluyf aen, ende daer onder een siden » wambays, ende ginck daer in tot den leuwen, of » hy mit een hont gespeelt had. Des hem Hertoch

» *Willam* verwonderde, ende dede hem voort eer » ende boven hem setten, ende hieldt hem costelick » by hem. *Ic Sweder van Culenborch schryft uyt* » *den monde mynre huysvrouwen vader die hem ge-* » *kent heeft.*" — ZWEDERI DE CULENBURCH *origines Culenburgicae* bij MATTHAEUS *Anal. ed. in* 4°. *Tom.* III. *pag.* 625.

Bl. 116, reg. 5:

Door Bergen saamgebracht.

Deze was HENDRIK de Derde van BOUTERSEM, Heer van BERGEN, gehuwd met Vrouwe JOHANNA van GRUYTHUYSEN, Dochter van Heer JAN van der AA, Heer van GRIMBERGEN. Zie DE ROUCK, *Vaderl. Heraut*, bl. 303.

Bl. 119, reg. 12:

Door hem is Freed'rik onderricht,
Die al zijn dapp'ren heeft vergaderd.

De Stichtschen, en vooral de Amersfoorters, die van ouds door hunnen onrustigen aart bekend waren, brachten veel ter verovering van Gorcum toe.

Bl. 126, reg. 6:

't Is Jan van Arkel, Willems vader.

Deze verschijning van JAN VAN ARKEL, (dien ik in mijn dichtstuk veronderstel reeds overleden te zijn, hoewel hij zijn ongelukkig leven nog eenige maanden na den ondergang van zijn stamhuis rekte) heeft ook plaats bij Paffenrode, doch op eene andere wijze, in een' droom, aan zijn' Zoon WILLEM, die uit dezelve aanleiding neemt om de voorafspraak van het Treurspel te doen. Op dit tijdpunt mijner Legende vangt de handeling van dat Treurspel aan, met gezegde voorafspraak, in welke ARKEL verhaalt *met een*

hoofd vol muijsennesten te zijn gaan slapen, waarop zijn Vader hem verschenen was, hem den val van het Arkelsche huis, en zijnen dood aangekondigd, al het kwaad herinnerd, door Beieren hun aangedaan, en hem vermaand had zich zijn geslacht in het uiterst waardig te toonen. » Heer vader," zegt WILLEM, nu wakker geworden zijnde,

Heer vader, moet ik in dees' suren appel byten,
'k En kan het niemand als uw grootste grootheyd wyten.

Bl. 130, reg. 8:

Voor het uur van middernacht
Was 't heir in 't buitenslot gebracht.

ARKEL. Wat brengt ons Egmond nieus?
EGM. Gans Hollant niet alleen,
Maar Zeeland, Friesland, en het Sticht is op de been,
De Merwen is bedeckt en lykt een bos van masten,
't Is alles op de been om Gorcum aan te tasten.
De vyand om end'om die nadert vast de stad;
Wat wapens voeren kan dat heeft ze opgevat.
U jammert dat gy siet het vluchten van de boeren:
De klok gaat overal: 't is al in rep en roeren.
Jacoba en Margriet zyn albereits op 't slot,
Heel onverduldig om soo lang te wachten tot
Meer volk is aangeland *enz.*

De ondergang van Jonkh. Willem van Arkel,
I. Bedr. I. Tooneel.

Bl. 132, reg. 7:

Reeds stort, met doodelijken wond,
De Heer van Buren op den grond.

Vier Heeren uit het huis van BUREN worden door de kronijkschrijvers geteld onder de bondgenooten van

ARKEL. OTTO sneuvelde, de drie overigen werden gevangen genomen.

Bl. 138, reg. 2:

Ach Arkel! 't is met u gedaan!
Wat dolheid kon uw brein verblinden,
Wat woeste drift, die te onberaên,
Jacobaas hand u deed versmaên?

In het Treurspel van Paffenrode, zendt, gelijk wij het op bladz. 54 hebben aangeteekend, JACOBA den Heer van LEYENBURG uit, om ARKEL hare hand aan te bieden, die weinig zin in dezen last gevoelt, vreezende dat men hem voor een verrader of verspieder aan zal zien. » Ook," zegt hij:

Ook is er swarigheyd op wat manier ik raek
In stilheyd in de stad, en Arkel kryg te spraek,
Want laet ik door de trom de samenspraek niet vragen,
Soo loop ik groot gevaer van 's vyants hinderlagen.
En roer ik maer in 't minst, 't zy trommel of trompet,
Soo breekt den bommel uyt en alles wert belet.

Hij gehoorzaamt echter, en verkrijgt, hoe weet men niet, één mondgesprek met ARKEL, die den voorslag glad afslaat. JACOBA is wanhoopig om dezen droevigen uitslag, toont hare belezenheid, door zich bij Dido, Medea en Sappho, en ARKEL bij Aeneas en Achilles te vergelijken, en begeeft zich te ruste, waarop haar de schim van den nog levenden ARKEL verschijnt;

Maar als een zielloos lyf, syn ingevalle wangen
Van aengebacke bloed begruiselt en bemorst.

De Gorcumsche juffers, die mede van de liefdesverklaring schijnen te weten, zingen vervolgens een

klaaglied aan den krachteloozen minnestoker, die geen pijl heeft, scherp genoeg,

Dat hy sich in 't ingewant
Van den jongen heer (*W. van Arkel*) kan hechten!

Bl. 144, reg. 4:

'k Wil, met den rijkstaf in de handen,
Aan 't heir, dat voor mijn rechten strijdt,
De Landsvrouw, hunner waardig, toonen.

» Waer was," zegt Brederode in het 1ste Bedrijf tegen Vrouw Margrieta, » waer was oyt sulk een laffen bloed, die niet en wierd gesterkt,"

Wanneer hy syn Princes kan sien van hare wallen,
En dat het hofgesin, dat op de torens staet,
Met mond en handgeklap verheffen syne daet.

Bl. 156, reg. 9:

Hun braafste helden zijn bezweken.

» De krijgsknechten van Jacoba, mitsgaders die van » Utrecht en Amersfoort, trokken in slagorde het » kasteel en de nieuw gegraven gracht over. Van zijne » kant stond de Jonker van Arkel in slagorde op » de straat, welke vlak over het slot loopt, en zag » zijne vijanden kloekhartig de gracht over en op » hem aankomen, waarop hij hem moedig tegen » trok. En geweldig werd toen aldaar van weders- » zijden met groot gedrang gestreden. Eindelijk trok- » ken sommigen, die de Arkelsche zijde hielden, terug » en vluchteden zonder eer. Volgens de meeste schrij- » vers was het *Willem van Druten*, die met vijftien- » honderd man op eens zwenkte en de stad verliet.) » En de vrienden van vrouw Jacoba behielden de » overhand. Van de Arkelsche zijde sneuvelde Jon-

» ker WILLEM van ARKEL, die toen Ridder geslagen » was, Heer JOANNES van HEMIJNEN, Heer HENDRIK » Bastaart van ARKEL, de Jonker van PETERSEN, Jon- » ker OTTO van BUREN, OTTO van HAUTEN, WILLEM » van APPELDOORN, SPLINTER, Bastaard van NIEUWEN- » RODE en anderen met WALRAAF van BREDERODE. » Gevangen werden genomen de Graaf van VERNEN- » BURG, Jonker ADELAERT van BUREN, de Heer van » EGMOND, de Heer van MILLENDONK, de Graaf van » HEYNSBERGE, de Heer van POEDEROIEN, Heer HEN- » DRIK van HOMOET, de Monboir van VALLENDORP, » Heer WILLEM van IJSENDOORN, Heer DIRK van LIEN- » DEN, Heer ARENT van OIRDINGEN en Heer RASO zijn » broeder, Heer ARENT van CRAENHEIM, Heer HENDRIK » van HEMEN, Heer AREND van KALVE, de Heer van » BATENBURG, de Jonker van AERSLOT en BUREN, AREND » van EGMOND, OTTO van VUREN, JAN van EYTEREN, » JAN van OIJEN, Jonker ADELAERT van BUREN en eene » menigte anderen, edelen en onedelen, die hier niet » genoemd worden, tot tweeduizend aan beide zijde » toe. Aan JACOBAAS zijde sneuvelde, door de on- » aehtzaamheid zijner bedienden, Heer WALRAVEN van » BREDERODE, die aldaar Ridder geslagen was. Dit » alles geschiedde in het jaar 1417 op Sint Looys » dag, d. i. op den eersten December. » ANONYMUS » *de vita et Rebus Gestis Dominorum de Arkel ap.* » MATTHAEUM *Anal. ed.* in 4°. *Tom.* V. pag. 235.

Bl. 156, reg. 17:

Zijn daav'rend krijgsgeluid
Van Holland! Holland!

Holland! was, gelijk bekend is, de wapenkreet der BREDERODES, als uit het Hollandsche Huis herkomstig.

Bl. 160, reg. 8:

Het overschot van Arkels troepen
Is tot den strijd terug geroepen,
Geleid door Arkels trotschen Heer.

Pontanus en anderen zeggen, dat Arkel uit den slag wel had kunnen vluchten; maar dat zijne fierheid hem zulks belette.

Bl. 165, reg. 3:

Een zijstraat.

De straat, waarin Arkel sneuvelde, droeg sedert dien tijd den naam van de *Krijt-* of *Krijgsteeg;* thands wordt zij de *Revetsteeg* genaamd. In den gevel van een huis, voor hetwelk zijn lijk zoude gevonden zijn, leest men, in een' blaauwen arduinsteen, hebbende de gedaante van een kruis, de volgende regels.

Doe men schreef den 1 December MCCCXVI en een
Doe bleef den Edelen Hooggeboren Heer Willem van Arkel voor (deezen steen.

Misschien heeft men dit kruis, volgens het gebruik der tijden, eerst opgericht gehad ter plaatse waar Jonkheer Willem omkwam, en naderhand, om het geheugen van zijn ongeluk te bewaren, in den gevel van dit huis gemetseld.

»Hoe edel, hoe machtig, hoe bemind ook, (zegt de meergemelde schrijver van het leven der Arkelsche Heeren) »bleef de Jonker van Arkel na zijn sneu»velen, elendig verlaten, ten spot van het gemeen »als een uitvaagsel van het menschdom, naakt en »(o jammer!) deerlijk gewond, in den drek gewen»teld liggen. Voorwaar, naar de glorie zijner geboorte »werd de schande van zijnen dood vermenigvuldigd. »Want bij zijne geboorte was hij, ten einde door

» den Bisschop zelven gedoopt te worden, met veel » luister en plegtigheid naar de doopvont in de stad » Gorcum gebracht door drie edele Baanderheeren, » in rechte lijn uit het Arkelsche huis gesproten, » zijnde de Heeren van HEUKELOM, van ASPEREN en » ACKOY, terwijl hem als gevaders ten doop hielden, » zijn doorluchtigen vader, Heer FLORIS van WEVE- » LINKHOVEN, roemruchtige Bisschop van Utrecht, zijn » oom WILLEM, Hertog van GULIK en GELDER en de » edele vrouw van GENNEP, moeder van Heer WAL- » RAVEN van BREDERODE, die mede in den voorzei- » den slag omkwam." Het lijk van WILLEM van AR- KEL werd op eene horde naar de Hoofdkerk gesleept en den volgenden dag onder de aarde gestopt. Zijn grafschrift bij evengenoemde schrijver vermeldt, luidt als volgt:

Wilhelmus gratus Arckel domicellus amatus
Vir bene formatus, sapiens, audax, placitatus,
Gorcum prostratus bello iacet hic tumulatus,
Vita privatus, qui sit sanctis sociatus.
Haec peto virgo pia mater benedicta Maria
MCCCC *quater septemque decem fuit annus et illo*
Eligii festo semper memor ipsius esto,
Pro quo dignare tu qui legis ista rogare.

dat is:

D'eed'len Willem, Arkels Jonker, wijs, beminlijk, groot van ziel,
Dekt deez' steen, sints hij te Gorcum door het zwaard des oorlogs viel:
(Zij Maria hem goedgunstig met haar heilgen!) 't Moest geschiên
Op Sint Looys feest, in den jare veertienhonderd zeventien.
Blijf zijn lot indachtig lezer, als zijn sterfdag weêr verjaart,
Bid voor hem, keurt 's Hemels goedheid u die eer, dien zegen waard.

Men zoude meenen, dat het treurspel van PAFFENRODE, waarin de neêrlaag van ARKEL op de hem eigen

wijze beschreven wordt, met deszelfs dood en JACOBAAS rouwklachten daarover, geëindigd zoude wezen; doch neen: bijna een geheel bedrijf dient nog om de vraag te beredeneeren, (zonder dat er zelfs eenige beslissing op komt) of men VERNENBURG (1) die slechts eene zeer ondergeschikte rol in het stuk speelt, om het leven zal brengen. Heer BERNARD, JACOBAAS biechtvader, raadt zulks af en houdt eene zeer wijze rede, waarin hij de zachtmoedigheid aanprijst, het gedrag van Augustus na de ontdekking der samenzwering van Cinna, als een voorbeeld ter navolging aanhaalt, den Leeuw, der dieren koning om zijne edelmoedigheid roemt, en niet onaartig, doch hier eenigzins te onpas, bijbrengt, hoe de gemeene bijen steeken, terwijl de koning der bijen van geen angel voorzien is. JACOBA antwoord op dit alles:

Gy weet niet hoe ik van syn boosheid ben gehoont.

Bl. 166, reg. 16:

» Mevrouw! zoo even, langs de stroomen,
Is uw Vrouw Moeder aangekomen,
Door Brabants afgezant verzeld." –

Men weet dat JACOBA in de lente van het jaar 1418 met Hertog JAN van BRABANT huwde, vijf maanden na de vermeestering van Gorcum.

Bl. 167, reg. 14:

Jan Willemszoon Eggert vertrok naar Ostende.

---

(1) Het graafschap *Vernenburg* is gelegen tusschen de riviertjens de *Aar* en de *Neeth* op de grenzen van het Triersche aartsstift.

Hij ging te *Gent* wonen; doch *Ostende*, als meester *Jochem* zegt, *kwam zoo in 't rijm te pas.*

Bl. 167, reg. 15:

Hij had eerst het slot Purmerende
Verkocht aan zijn Zwager, Heer Gerrit van Zyl,

Die hetzelve, met de heerlijkheid, weder verkocht in den jare 1439 aan JAN, Burggraaf van MONTFOORT. De Kleinzoon van dezen laatste, in ongenade van den Aartshertog MAXIMILIAAN vervallen zijnde, werd de heerlijkheid verbeurd verklaard en opgedragen aan BALTHAZAR van FALKESTEIN, eenen Oostenrijkschen Veldoverste, die zijn recht, in het jaar 1473, verkocht aan JAN van EGMOND, Stadhouder van Holland, Zeeland en Westfriesland. Zij bleef in zijn geslacht tot dat FILIPS van EGMOND, de Zoon van LAMORAAL, de Spaansche zijde koos, ten gevolge waarvan zij ten behoeve der Graaflijkheid verbeurd werd verklaard.

Heer GERRIT van ZYL werd Raad en Kamerling van Hertog FILIPS van BOURGONDIE, en overleed in den jare 1453, op den elfden Maart. Zijn eenige Zoon DIRK overleed zonder wettige nazaten. Zie S. VAN LEEUWEN, *Batavia Illustrata.*

EINDE.

NASCHRIFT.

Bij de hedendaagsche algemeene bekendheid met uitheemsche letterkunde, had ik het noodeloos geoordeeld, bij de uitgave der eerste Deelen mijner Nederlandsche Legenden, den Lezer te berichten, dat ik sommige navolgingen uit buitenlandsche schrijvers, waar zij mij dienen konden, in mijne Zangen had ingeweven. Ik achtte zulks geen pronken met de vederen van anderen, daar de ontleening openlijk en zonder eenige omkleedsel had plaats gehad: ook hield ik mij gerechtvaardigd door het voorbeeld van bijna al mijne voorgangers in het vak der dichtkunst, die te meer gelezen en geprezen werden, naarmate zij stoutmoediger navolgen of overnamen. Nu mij echter sommige recensenten mijne *plagiaten* verweten hebben: wil ik hun: »houd den dief," liever voorkomen, door, bij de uitgave dezer laatste Legende, elk, wien het nog onbekend ware, te verwittigen, dat ik het begin van mijnen *eersten Zang*, grootendeels te danken heb aan het bevallig dichtstuk, getijteld: *la Châtelaine*, te vinden in de Gedichten van *Mme*. Amable-Tastu: dat ik een gedeelte van mijn' *Voorzang*, het lied van *Culemburgs Heer*, en een paar andere brokken, die mij nu niet te binnen schieten, aan

Sir Walter te danken heb, welke laatste diefstallen men mij des te lichter vergeven zal, wanneer men bedenkt, dat ik van den Schotschen Bard vrij wat meer, namelijk het denkbeeld, om vaderlandsche voorvallen, in dien vorm te bezingen, verschuldigd ben. Voor het overige beloof ik, in het vervolg, ter geruststelling der naauwgezette gemoederen, mijne letterdieverijen in de Aanteekeningen dadelijk aan te wijzen.

